ДАЬКЪАЛА ХИЛДА 1 МАЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 1 МАЙ, 1990 ШУ. ★ № 51 (7865). ★ Мах 3 кеп.

ПРОГРАММАГА ХЬЕЖЖА

ПОЛЕТА УПРАВЛЕНИ ЯРА ЙОЛА ЦЕНТР, 28 апрель. (ТАСС). 1990 шера 1 марте даьттана гонахьарча орбита тIа даьнихача «Прогресс М-3» яхача автоматически транспортни кема полет чакхъяьннай.

«Мир» яхача станце тIа кема хьал тIа бихьар шиъ ах тони гаргга тайп-тайпара мухь. Цун двигательни установка новкъосталца пилотируеми комплекса лелара траекторена корреки яьй.

27 апреле полета управлени еча центрас еннача командах «Прогресс М-3» яха кема «Мир» яхача комплексагIара дIакъаьстар. Тахан из Тихи океана акваторе белгалъяьккхача районе Iочуера.

Соловьев Анатолеи, Баландин Александреи дIадахача деношка кхы а массехк серий технически эксперимент чакхъяьккхар. «Квант-2» яха модуль кхы тIа Iалашъеш оттаьйча оборудоване новкъосталца космически арен воздействеца тайп-тайпарча материалашта тохнамаш дир.

Орбите болх лаьрхIача программагIа дIабодаш ба. Шаккхе космонавт могаш-маьрша ба.

Къахьегамхой барт-цхьоагIон цIей

ЦхьоалагIа май — дунея тIарча къахьегача наьха деза цIей, цар дегаш гIоздоаха, ваха юкъера барт-цхьоагIо чIоагIъеш дола ди. Укх шера 1 Мая цIей денад тIеххьарча пхе шера вай вахара ерригача оагIонашка перестройка еш советски наха карагIдаьннарий итог ергйолча КПСС XXVIII съезда вай накъалолхача деношка.

ЦIаккха ца хиннача тайпара наьха вахар хьалхьоададьд перестройкас, шерра яьржача демократе, гласносто кхоаненах бола тешам цар дегашка боссабаьб, вахар эргадаьккха тоадара уж оарцагIбаьхаб. Вай мехка перестройка дIайоляенначул тIехьагIа дIадахача пхе шеро хьахьокх вай экономике дикагIча оагIорахьа хувцамаш хулаш латтилга, къахьегама овсарле лакхлуш йоагIилга. БеркатегIа хулаш доагIа вай Iилма, дIаьхегIа а сийрдагIа а да культурни вахар, обществона хетачун бокъонца йола дерригача халкъа трибуна хинна дIаэттай тахан массови информацеи пропагандаи средстваш. Белггала толамаш доах советски наха вахара кхыча оагIонашка а.

Перестройка процесс юхаласта йиш йолаш яц, мел чIоагIа къаьначо, ший ха яьккха даьннача цунна духьаленаш увттайой а, ший позицеш карара йовлийта по ца туге а.

ЦIаьхха, дагадоххарагIа хьахинна хIама дацар перестройка концепции политикеи — вай ерригача общества радикальни, революционни хувцамаш де доладар.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша, берригача советски мехко а санна, хьинаре дакъалоац перестройкана юкъе. ЦхьоалагIча мая цIейна накъабоагIаш цар белггала толамащ даьхад шоаш къахьегача участкашка. Селханарчул дикагIа — тахан, таханарчул дикагIа — кхоана къахьега безам болаш ва царех хIаравар. Из гуш да къахьегама овсарле ди тIехьагIа лакх а еш дуккхача коллективаша дукхагIа а дикагIа а продукци йоаккхаш, товараш арахецаш, бахача наха гIулакхаш деш хиларах.

Укх шера хьалхарча квартале республика социально - экономически дегIаяра итогаша хьахьокх наха эша хIамаш дукхагIа хьаяьлга, розничии товарооборотеи маьхагIа деча гIулакхийн боарамаш лакхденнилга. Промышленни продукци дукхагIа арахецилга Iалашдаьд къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа. Соахка хьалхарча квартале хиннaчунца нийсийча продукци арахецара темпаш лакхъяра план 101 процент, къахьегама овсарле 102,7 процент, наха эша товараш хьадара план 114,2 процент, дулх даккхара — 127 процент, фуаш гулдара — 154 процент, розничии товарооборота — 122 процент кхоачашъяьй республика.

Цунца цхьана республика халкъа боахам чоалханеча хьалашка дегIабоагIа. Планови а договорни а декхараш кхоачашдара бола шой бехктокхам лохбаьб дуккхача къахьегама коллективаша. Из бахьан долаш кIезигагIа хьадаьд, арахийцад продукце дуккха лоархIаме тайпаш. ХIанз а тоаденнадац гIишлош хьалъечара гIулакхаш. Мелъеннай къахьегама а производственни а дисциплина, юкъагIа боах транспорта, предприятеш бийдалца, материалашца, комплектующи изделешца Iалашъяра болх. Кхоачашъяьяц продукци лоаттаяра план.

Соахка хьалхарча квартале хиннaчунца нийсийча промышленни производство дегIаяра боарамаш лохденнад. 98,8 процент мара кхоачашъяьяц пачхьалкхен заказага хьежжа продукци лоаттаяра план. Шура яккхара план а 87 процент мара кхоачашъяьяц.

Цу кхоачамбоацараша хьахьокх боахама расчетага, арендага, кхыча экономически методашка довлара даькъе болх башха эргабоалаш тоалуш боацилга. ХIанз а дукха моттигаш я балха ха зехьа йоаеш.

Вай кхоане вайх тийша я. Из хьае еза хIара предприяте, цехе, бригаде, хIара колхозе, совхозе, хьайбаш леладеча ферме тIатеIIа овсаре къа а хьегаш, гIулакхах бокъонца дог а лазаш. Иштта хила деза хIара городе, хIара юрта.

Вай мехка перестройка дIайолаенначул тIехьагIа дIадахача пхе шеро наха довзийтад вай вахара дерригa бесаш — дегаш гIоздоахаш дараш а драматически дараш а. ПаргIатача мехкара паргIата нах вай долга хьагойтад гласностеи демократеи. Перестройка дIахо кIоаргъяра хьалашка эггара хьалха дезар, эггара саготегIдар, тIехьатетта йиш йоацар малагIа да? яхача хаттара тахан вай парте а правительства а луш дола жоп хьадда да. Эггара хьалха, из да бахача наха кхоачам хиллал кхачан продукци хилийтар, дика товараш лоаттадар, 2000-гIа шу тIакхоачаш хIара дезал квартираца е цIеноща Iалашбар, пенсионерий, дукха бераш долча дезалий, бой хинна дисача берий йоакхо яр.

Уж а кхыдола а декхараш кхоачашдеча карагIдаьннача гIулакхий итог ергья кастта хургйолча КПСС XXVIII съезде.

СССР къахьегамхой! Сихъергъя вай радикальни экономически реформа — вай вахара хьал тоадара йола кIийле!

Советий мехка болхлой! Коммунистий парти догдоахаш я шун сакхетамгеи организованностагеи, перестройка гIулакха шо мутIахьа хиларга!

Юртара къахьегамхой! Кхоачашдергда вай лаьттах дола Закон! Шун ахархой къахьегамах тийша да кхачан проблемаш къоастаяр, хIара дезала хьал-таро!

ЦхьоалагIча майна дола КПСС ЦК уж тIахьехамаш дегаш раьза долаш хьаллоац советски наха, ди тIехьагIа хьинарегIа дакъа лоац вахара хьал тоадеча. Перестройка наькъагIа гIа боахаш сийрдача кхоаненга дода советски халкъ. Вай мехка демократии гласности дIахо шерлуш хилар хьахьекхар укх шера марте—апреле союзни а автономни а республикай, моттигашкара Советий халкъа депутаташ хоржаш хиннача хоржамаша.

Укх деношка советски наха, дерригача прогрессивни адамаша дездергда къиза моастагIа эша а веш советски халкъо Котало яьккха 45 шу дизар. БIаьшерашка диц ца луш наьха дегашка латтаргда цу сийлахь-йоккхача Коталон ди.

Шоай низах бIубенна болаш таханарча машара, къахьегама, Мая цIейна накъабаьхкаб советски нах.

Даькъала хилда ЦхьоалагIа май — дунеи тIарча къахьегамхой барт-цхьоагIон ди!

ТIЕХХОАЧАШЪЯЬЙ ПЛАН

Къаьстта дика болх бу пятилетка тIеххьарча шера Грозненски «Нефтепродуктооборудование» яхача завода коллективо. Дерригача технико - экономически хьокхамий пачхьалкхен плани тIанийца декхарашии тIеххоачаш а деш, дика къахьегама совгIат кийчдаь накъа ера из цхьоалагIча майна. Карара шу доладелча денз хIанзлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа завода болхлоша арахийцай шовзткъа эзар гаргга сома маьха товарни продукци. Халкъа эша товараш арахецара задани шиъ ахи процент тIеххоачашъяьй цар. Оттабаьча боарамал совгIа арахийцад уж товараш эзараш сомий маьха.

Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш а дизза кхоачашдир цар хьалхарча квартале. Заданел тIех продукци маьхалъяккхарах, из арахецарга дIабода мах лохбарах, бийдал, доагора-энергетически ресурсаш, кхыйола материалаш кхоярах укх шера завода коллективо яь валови доходаш 184 эзар сом да. Из хул планагIа лаьрхIачул 32 эзар сом дукхагIа.

Шоаш тIанийца декхараш даим тIеххоачаш а деш, белгалъяьнна дика къахьегаш я укхаза Ишхокин Иван Владимировичи Жерновицкий Сергейи керте латтача цехий коллективаш. Цар ханал хьалха рапорт деннад биъ бетта задани кхоачашъярах.

* * *

Къаьстта дика болх а беш, ЦхьоалагIча майна къахьегама совгIат кийчдаь накъабаьхкаб «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Дерригача технико-экономически хьокхамий биъ бетта задани кхоачашъярах ханал массехк ди хьалха рапорт делар цар. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цу юкъа цар даьккхар йиъ эзар тоннал тIех «Iаьржа дошув». ХIаьта заданел тIех цар яьккхай кхо бIаь эзар кубически метрал дукхагIйола мехкдаьттаца хьайоагIа газ.

Мехкдаьтта потребителашта дIаладахьийтара госзаказаш а дизза кхоачашдаьд НГДУ коллективо. Оттабаьча боарамал совгIа цо маьхалъяьккхай кховзткъе итт эзар гаргга сом мах бола товарни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра биъ бетта план йиъи ахи процент тIеххоачашъяьй цо.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш къаьстта дика къахьийгад Акинин Александр Васильевича кулгалдеча йиълагIча промысла коллективо. Ерригача управлене планал тIех даькхача мехкдаьттах аханел совгIа дар цо даьккхар. Шоаш укх шера тIанийца декхараш тIеххоачашдеш хьабоагIа Ахриев Берснакъа, Мамцов Василий керте латтача промыслай мехкдаьттахой а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

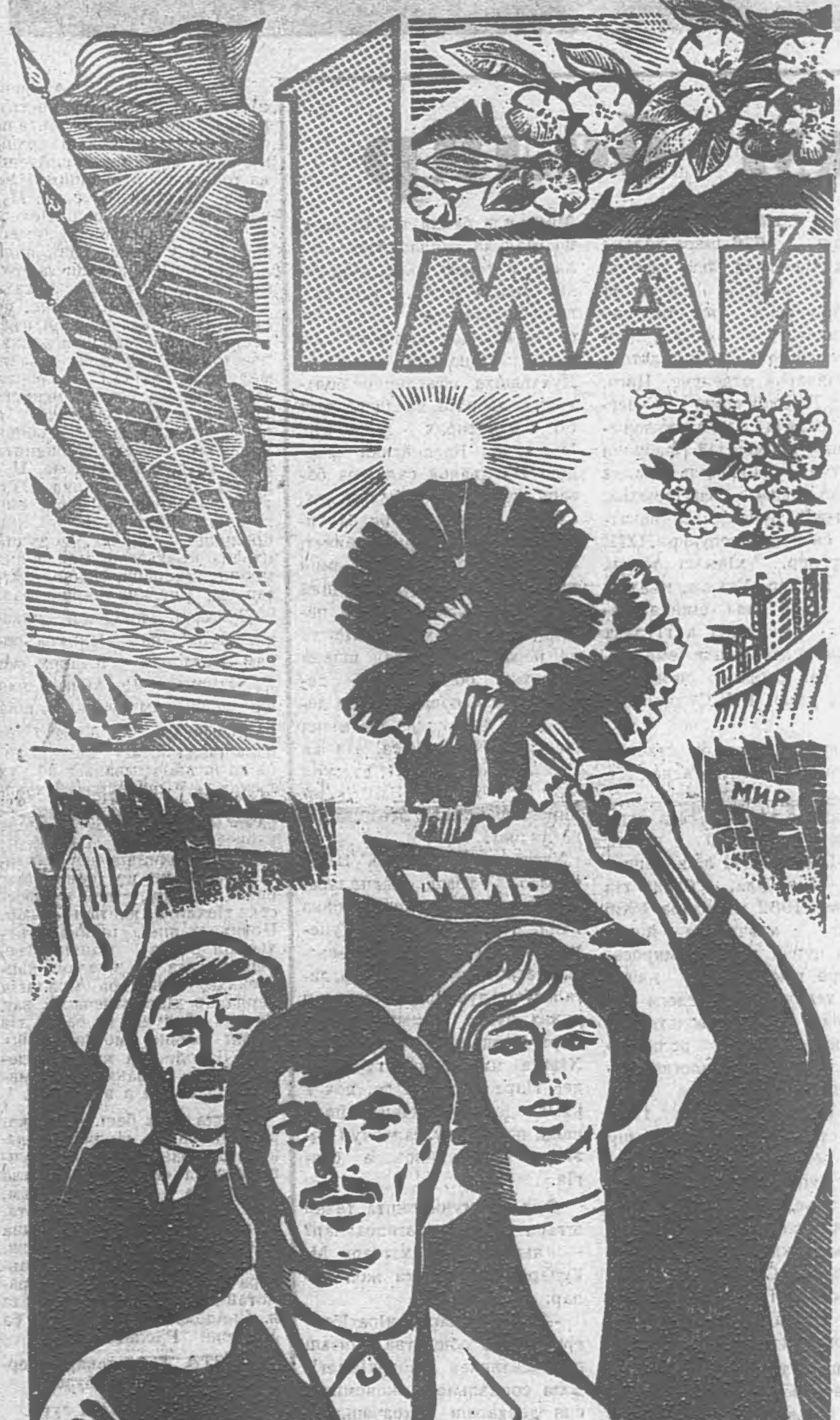

Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза кулгалхоша, специалисташа бебе дувц арендах. Нагахьа санна хьайбай боахаме из дIачIоагIъеннаеце а, кхашкара хьувкъам алсамбаккхара чIоагIгIа гIо ду цо. Шоаш яхар бакъдеш Сагов Ювсап керте латта арендни бригада хьоахаю цар. Фуд цун дикадар?

Белгалдаккха деза, кхашкара дерригa агротехнически гIулакхаш цу бригада болхлоша хан-ханнахьа чакхдоахалга. Царна тIачIоагIдаь лаьтта шш эзар гектар гаргга да. Гурахьа дийнача ялаташа зIирг доаккхача юкъа, укх

Дика хьийкъад моша доакъар

бIаьсти цар дIайийра 113 гектар хьажкIаш, 100 гектар фуна лаьрхIа горох, бIаь гектар кен, 200 гектар генараш, 40 гектар ноартолаш, ах бIаь гектар люцерна. Мадарра аьлча. мело ца еш дIадихьар уж гIулакхаш арендатораша.

— Къаьстта дош ала лов цу бригада кулгалхочох, — аьлар совхоза керттерча агронома Богатырев Исроапала. — Тахан де дезар тIехьатетташ оамал яц цун. Дуккхача шерашка механизаторалла болх бещ йоккха опыт Iоаьйй цо. Цудухьа ва из ший новкъосташта масал дала а къоначарна хьехамча хила а ховш. Дика коллектив вIашагIъеллай Ю. Сагова.

Бригадерча болхлой спискага хьежар со. Дикахетар хилар сона цу тIа тайп-тайпарча къамех болча наьха тайпан цIераш бIаргаяйча. Вежарий санна,барт-цхьоагIо йолаш къахьегаш ба укхаза гIалгIа Плиев Висан - Гири, эрсе Кононенко Иван, хIире Кцоев Владимир, кхыбараш.

— ЧIоагIа накъадоал тхона Владимира хьехамаш, опыт, болх, — йоах арендаторий кулгалхочо. — Ги мишта дIаде деза, из деча хана малагIа агротехнически гIулакхаш чакхдаха деза цул дикагIа ховш саг вац бригаде. Цудухьа цо яхачунга ладувгI механизатораша.

— МалагIа балхаш деш я Сагова бригада хIанз? —хетт аз И. Богатыревга.

— Керттерчох виц ма веннаварий со, — яхаш вел агроном. — Районе эггара хьалха хьувкъам чуэца йолаеннай из. Мошача доакъара лаьрхIа рапс хьокхаш ба бригада болхлой укх деношка.

Грознера Малгобеке бодача наькъа аьрда оагIорахьа, Кердача Реданта гаьна йоаццаш рапс хьокхаш агрегаташ йоахкар. Лафет йотта ший аргIа хьатIакхачарга хьежаш вар механизатор Межинов Байрам.

— Лоаллаха уллача «Кавказ» яхача совхозера ва со, — аьлар Байрама. — Цигарча ферме дIакхухь аз доакъар. — Кастта хьатIавера цу боахама керттера зоотехник Чергизов Беслан. Цо дийцар шоаш укхаза нийсбалара бахьанах.

— Тха совхозе рапс хьахиннаяц, — аьлар цо. — ХIаьта укхаза бокъонца кхаьчай из. Баркал ала лов Сагов Ювсапа а цун новкъосташта а иштта дика доакъар кхедарах. Доккха новкъостал хиннад укхох тха хьайбаш леладерашта. Баьццара доакъар тела доладаь массехк ди мара дец а совхозерча доахана луш йола шура дикка тIакхийттай.

Иштта ала йиш йолаш ба ГI. Ахриеза цIерагIча совхоза кулгалхой а. Цар а укхазара хьокх баьццара доакъар. Тхо кхай тIа латтача юкъа баьцах етта шиъ машина дIалеста Аки-Юртагахьа.

Планах хIара гектара тIара 80 центнер рапс яла еза. ХIаьта арендатораша юкъера лаьрхIача 110—120 центнер йоаккх. Долче, шоай декхар цкъаи ахаззеи кхоачашду.

ЧIоагIгIа теркам тIабохийт арендатораша доакъар ца дойташ чуэцара. Кхайна юкъе даьлар тхо, Iолийга буц лохаш. Цхьабакъда, шоаш дер цIена де гIертар механизатораш. Кхы а дар тхо гIаддига хIама: сайца латташ эрна ха йоаяцар кхай тIа болх беш хиннача кхоккхе агрегато. Хан-ханнахьа хьатIайоагIар трактор е машина, хIара шофера а механизатора а дика ховра шоаш дIаотта беза моттиг. Цунга хьежжа лерттIа дIабодар болх.

— Буц юкъага кхоачаш лакхъеннай, кхьачай —йоах Чергизов Беслана. — Хьайбай продукци алсамъяккхара аьттув луогба цо. Агротехнически дикагIйолча ханашка [illegible] кха кастта чунйца даргхиларах цхьанкха шеко яц. ТIаккха дIахо пайда болх [illegible].

Из уйла йолаш вар керттера агроном. И. Богатырев а арендатора а. Цхьа хIар лаьтта пайда боацаш аллийта лаьрхIа бац ер. Хьагучох, лаьттан дай шоаш хIана кхетадаь нах.

М. КАРТОЕВ.

Дикача нахах

ХЬИНАР ДОЛА САГ

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе дика толамащ дахарца белгалъянна я Ибрагимова Тамара. Доярка йолаш ше болх беча цо цхьа бутт дIабахийтац ший планаш толаме кхоачаш ца еш. ХIаьта укх шера квартала планаш кхоачаш а йир.

Мишта вIаштIехьдоал хьа иштта къахьега? — аьнна даьча хаттара жоп делар Тамарас:

— Эггара хьалха хIаранена шийна дика масал луш хила декхарийла ва хIара болхло. МалагIа болх бий из вале а, хьадеш дар цIена, маькара, лакха дисциплина йолаш цо хьадой, цул тIехьа хьаттача, цо ший болх тIа лакха толамаш доахаргда.

Къона яр из эггара хьалха ферме балха енача хана. Хала дар. Бакъда, тIехьагIо дикка дIаIемар из атта боаца доярка болх бе.

— ЦIаккха дагадацар сона доярка болх бе йоагIарг ма йий аьнна, —йоах Тамарас, — хийла, хало ла йийзар са къахьегама новкъа. Керта чу уйла йоссар дIаяхача фу дар-хьогI, аьле. Бакъда, сона уллув болх бечa новкъосташа, дикача дешашца уж уйлаш эшайтар. Хала да хIанз тха ферме болх бе. Доацаш да доакъар, болх беш яц цхьацалча механизмаш, из дерриг а дийдоллийтан электричество йоацаш моттиг нийслу. Иштта из дазе а цу хьалачохьа увтт тхо.

Соахка Тамарас шийна тIачоагIбаьча хIара Iаттагара 2800 килограмм шура яьхкар, план кхоачашйир. Кхоачашйир по укх шера квартала план а. ХIаьта шийна тIачоагIбаьча хIара Iаттагара дийнахьи - буси 8—10 килограмм шура йоаккх цо.

Тамараца болх беш болча новкъосташа белгалдоах, из хьинар долаш, шийна хьалхашка латтача моллагIча декхарех лоархIаеш саг йолга. Цул совгIа, дог цIена, кхычарна оарцагIъяла, новкъостал де кийча я из.

Цо кхебаь а кхебеш а цу санна къахьегама гIера бола кхалнах. Царна езалийт цо доаркай атта йоаца профессии, балха накъадаргдоала хьехараш ду.

Иштта ший хьинар кхо ца деш, массаза а дика къахьегаш я из. Цудухьа дика да гойташ дола хьохкамаш а.

Ч. МАГОМАДОВ.

Комитета членаша дув биаб

Цхьан ханна торжественни а гIулакхацара а йола из церемони вайцига эггара хьалха хулаш яр. ХIаьта из итт шу даьлча мара юха хургьяц. Из — перестройка таханара ди — цу цхьан ханна исторически акт а я. 27 апреле Кремле СССР Лакхехьарча Совета Председатела А. И. Лукьянов «СССР конституционни надзорах» долча СССР Закона 7-ча статьяйга хьежжа дув байитар СССР конституционни надзора Комитете хержарашка.

Цар биача дувна текста тIа иштта яздаь да: «Торжественно дув буъ аз сайна тIадехна СССР Конституционни надзора Комитетан члена декхараш цIена кхоачашде, из деш Советски Социалистически Республикийн Союза Конституце положенена яхар мара ца де». Эггара хьалха дув а биаь цунна кIал кулг яздир комитета председатела С. С. Алексеева. ТIаккха из дув а биаь цунна кIал кулгаш яздир комитета председатела заместитела Б. М. Лазарева, комитета членаша А. М. Абрамовича, А. Агзамходжаева, М. Аннанепесова, С. С. Босхолова, Ф. Г. Бурчана, А. Г. Быкова, Р. И. Иванова, Г. З. Ицкиривеле, Л. М. Карапетяна, С. А. Мирзоева, В. И. Муксимова, М. И. Пискотина, А. И. Смокина, В. К. Собакина, Г. К. Толстойс, Р. Тургунбекова, О. [illegible], Д. Б. Филимонова, Ш. Ш. Ягудина.

СССР конституционни надзора Комитете херманашка хьоьйнчу А. И. Лукьянова аьлар:

— Аз кIал кулг яздарца [illegible] шун халкъа депутатий Съездон СССР Лакхехьарча Советен тIадехка пачхьалкхен декхараш.

Уж дег тIара даькъала а бийца, цар толамаш дахар ловш ловца а баькха. СССР Лакхехьарча Совета Председатела белгалдаьккхар, конституционни надзора Комитета тIадиллар мехка законности бокъонаш чIоагIъяра, шуна а лоралга а Советски правови пачхьалкх кхолларца, Советски Конституцин [illegible] дола хIаме декхар хилар. Из — атта доацца а доккха а декхар да. Цо [illegible] ССР Конституцин, цун положенеш нормаш ниса кхоачашъяр, [illegible] советски гражданий гаранти бокъонаш лораелга.

Уж дийнахьа а СССР конституционни надзора Комитет шун декхараш [illegible]. СССР конституционни надзора Комитета составе дукхагIйолча союзни республикай викалаш, бовзаш бола советски юристаш, закона чIоагIа мутIахьа бола нах ба, аьлар А. И. Лукьянова. Цо, иштта хьахайтар комитет шийна тIадиллача лоархIамеча а бехктокхамеча а декхарах лоархIаергхиларах тешалга.

С. С. Алексеева мехка депутатий корпуса, дерригача советски халкъана [illegible] СССР конституционни надзора Комитета [illegible].

(ТАСС).

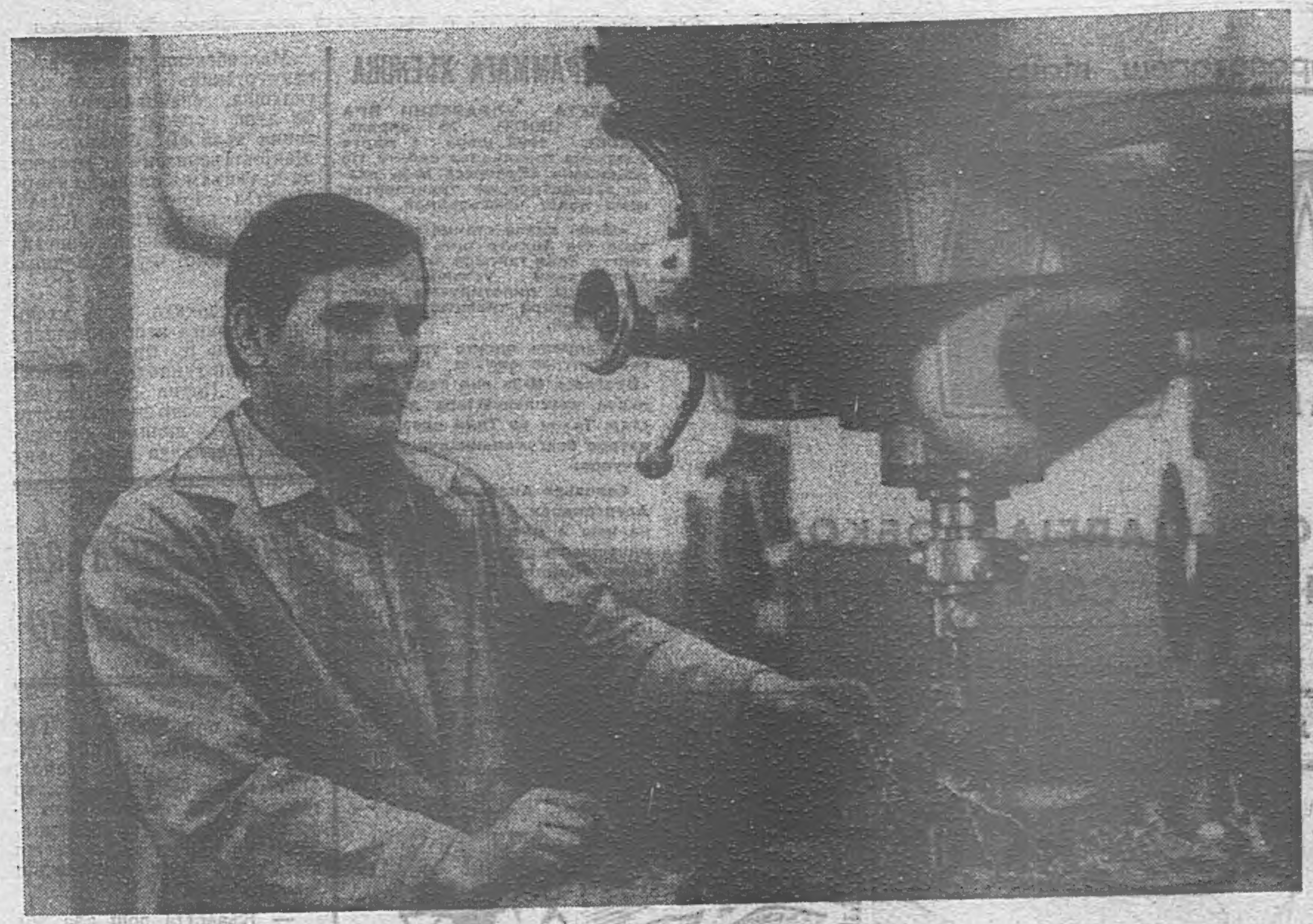

Назрановски ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода инструментальни цеха машинашъераша чIоагIа лоархIаши сийдеши ва токарь-коорденадщик Наурузов Хизирий Руслан. Цунах тамаш елга дац. Цехерча болхлошца чIоагIа Iимерзеи товши ва из. Шийн шоллагIдола цIан дезали лоархI цо инструментальни цехахи цун коллективахи. Долче, цо ший хьинар кхо ца деш къахьег цар сий хадданза лакхалоаттадара. Руслана хьаеш мел йола оатхал цхьаннха тайпа данкха гIалат доацаш, тIехдика хул. Из тамаш я, ше хьадеш дар бокъонца уйла яь, теркам тIабахийта мара хьадечарех вац из. Цудухьа цкъа дIаелча ОТК тIахьожамхоша соца ца еш, хийцца чакхйоалийт цун продукци. Долче, цунца цхьана къахьегаш мел болча машинашъераша дошо кулгаш да Руслана дараш оал.

Духхьал продукци дикагIа хилийтара тIехьа къовсам лоаттабаь Iечарех вац Р. Наурузов. Цо хьинар кхо ца деш болх бу хьалхашка латта декхараш даим тIехкхоачашдара. Цу даьъе дика ка йсалаш къахьег цо укх тIеххьарча шерашка. Цхьаккха бутт дIабахийтац шийн задани 150 — 180 процент кхоачаш ца еш. Цун керттердар да пхийтта шера укхаза къахьегаш цо Iоаяь опыт йоккха йолаш, шийн профессех тIехдика кхеташ хилар. Новкъостащца, шийца къахьегаш болча машинашъеращца дага ца воалаш кархьеккха, шийггара моллагIа кердадар дIадоладечарех вац Руслан. Цудухьа из балха тIа гIалат ваьнна моттиг нийслац. Заводе дIа мел доладеча дикача гIулакхий инициатор волаш хьа а воагIа из.

Иштта болх беш цунна карагIдийннача гIулакхий лакха мах баьб Даьхено. Цунна деннад «продукце дикала отличник» яха диплом, КПСС ЦК Сийлен грамота. Завода 25 шу дузаш денна доккхий совгIаташ да уж. ХIаьта тийнна кхыдола маьхера совгIаташ, сийлен грамоташ, ахчан премеш дукха я. Сийдолаш а сийрда а ба Хизирий Руслана никъ.

СУРТА ТIА: токарь-координадщик Р. Наурузов.

С. ПУГОЕВА сурт.

Тешам белар

Укх тIеххьарча шерашка Грозненски художественни промыслай производственни объединене дикагIча оагIорахьара цIи йоаких. ХIаьта из хозахета а дац. Дукха хувцамаш хиннад вай ювцача объединене. Производствана юкъейоалаяьй нонагIа технически эргалонаш, ерригга къаьна оборудовани дIа а яьккха, кердаяр оттаяьй, пайда ийбу къахьегам вIаштIехьбаккхара кердача формех. Цо таро елар тIеххьарча кхаь шера производственни хьокхамаш шозза лакхде. Нагахьа санна хьалхагIа объединене шера 9 миллион сома маьха продукци арахецаш хиннаяле, хIанз хIара шера 20 миллион сомага кхоач из.

Шерьеннай продукце ассортимент, из дикагIа хиннай. Из тахан вай мехка меттел, доазол дехьарча дуккхача мехкаша а безаме дIаэцаш я. Масала, Кубас, Ливана, Англе, кхычар. Объединене долаш да шин валюта а валютни счет а. Дунен тIа дикагIболча боарамах дахчах художественни хIамаш арахецарах союзни министерствас объединенена елар шоллагIа моттиги СССР ВДНХ дото медали. ХIанз цIинезача цу коллективо лоацчача хана даьхача дерригача толамех дувца велча дукха ха эшаргьяр. ХIаьта а цхьадараш белгалдоахаргда вай. Социалистически яхье доккхий толамаш дахарах тIеххьарча кхаь шера коллектив шийттазза белгалъяьккхар КПСС Грозненски горкома, горисполкома, моттигерча промышленноста министерства карара кара тела ЦIе байракхаш теларца. 1989 шера IV-ча квартала а 1990 шера 1-ча квартала а итогех республикански сийлен Улга тIа яьккхар из.

ХIаьта тIеххьарча хана укхаза хинна хувцамаш, даьха толамаш коллективо дувз ший кулгалхочунца, генеральни директорца Гуцериев Микаьилца. Да а да из иштта. Цунна карагIдаьннача гIулакхех керттердар да нах шийна тIехьабаха хар, шийх тешам болийтар. Цох йоахка кхыйола дика оамалаш — тIехдина специалист, инициатива а организаторски талант а йолаш хилар. Укх деношка объединене коллективо цIаькха а боккха тешам белар шоай кулгалхочунна.

Гуцериев Микаьил Грозненски художественни промыслай объединене къахьега волавелар 1981 шера. Из цу хана дIанийцар инженер-технолога балха тIа. Ханага диллача къона вале а, укхаза балха валехьа къахьегама мах байза, оалаш махиллара, хьацар даьккха зIамига саг вар Микаьил. 1975 шера школа чакхъяьккхачул тIехьагIа М. Гуцериев балха отт Грозненски горплодоовощторга грузчикалла. ХIаьта ший лоIаме вахар дIадоладаьча зIамигача сага из дика накъадоал. Цунна хов хьаьналча къахьегамца мара сага сий ца доалилга. Болх беше а, лакхерча дешара заведене ваха кийчлу Микаьил. Наб ца еш дукха бийсаш йоаю книжкаш тIа вагIаш. 1976 шера толаме деша дIаоттара йола экзаменаш дIа а енна, деша отт Джамбульски технологически института яйгача промышленноста факультета сайрийнарча отделене. Цига, город Джамбулерча «Унерпаз» оалача халкъа-художественни промыслай фабрика накатчика гIончалла балха отт из, деша вагIашехьа. ТIехьагIа цунах ву накатчик, склада заведующи, ОТК контролер, хIамаш тегача цеха мастер. Укхаза, къахьегама тIера вола, шийна тIадилла моллагIа а гIулакх тешшаме кхоачашде Iема зIамига саг фабрика коммунисташа дIаэц КПСС членалла.

ХIаьта художественни промыслай объединене а сиха зув М. Гуцериевх йоахка дика оамалаш. Из цхьа тIехьале йоацаш а дисац. ТIа-тIа боккхагIа луш, тешам лу Микаьила, балха тIа лакхву. 1982 шерагара 1986 шерага кхаччалца йолча юкъа цунах хул нормировани яра воккхагIвола инженер, технически отдела начальник, производственни отдела начальник, полимерно-галантерейни участка начальник, объединене керттера инженер. ХIаьта 1986 шера ткъаь бархIлагIа шу мара доаца М. Гуцериев хьожаву художественни промыслай объединене генеральни директоралла. Цу шера кхы а цхьа боккха кхаъ хул Микаьила — СССР Лакхехьарча Совета Президиума указагIа цунна лу «За трудовое отличие» яха медаль.

Гуш махиллара, ханага диллача воккха веце а, лоацчача юкъа мугIарерча инженерагара ваьнна объединене генеральни директорага кхоачаш лакхвелар из. Цудухьа, балха ерригга къайленаш дика йовзаш вар Микаьил кердача гIулакха тIа водаш. ТIехьагIа, объединене сий айдеш цунна из дика накъа а даьлар.

Генеральни директора дика кхетаду таханарча дийнахьа даьчох кхоачам а баь Iийча, кхоана ший объединени гаьнна тIехьаюсаргйолга. Цудухьа ший балха тIа керттера лоархI цо Iилмо даьхача тIеххьарча толамий кIийлен тIа лакха эффективность йола производство вIаштIехьйоаккхилга, арахеца продукци моллагIча а рынке конкурентноспособни хулийталга. Коллективо хьаллаьца из нийса никъ дикагIа чакхбаккхара доазол дехьарча мехкий толашагIйолча фирмашца бувзам доаттабе волалу кулгалхо. Цхьа масал. 1989 шера 15-ча декабре М. Гуцериева инициативагIа а по кулгалдеш а хьалхарчарца республике вIашагIъеллар вай оагIорахьара художественни промыслай объединени «Терек» яха фирмен «Росвнешторг» яха бъединенеи, итальянций оагIорахьара «Дломити - Имиянти» яха консерциумен чуйоагIа «ЧИТАЛ» цIи а йолаш совместни предприяти. Цун президент М. Гуцериев хержар.

Шеко яц производственни дешаша дукха ха дIалоац Микаьила балха тIа. Дале а, цо цIаккха дищдалийтац моллагIа а толам болх беча нахах тийша болга. Цудухьа, производственни дешашта санна йоакхо ю цо коллектива социальни дешай а. Духхьашха объединене болхлошта лаьрхIа хьалдеш латт 50 квартирах латта цIа, Iаьржачен Каспийски фордаш тIа хьаяьй салаIара базаш, хьаяьй коптильни цех, кхачан продукташ йохка тика, церагаш тоаю кабинет, кога гIирс тоабу приемни пункт, столови, йолаш я ший нокхарий мозий леладу пасека, дукха кхыдар. Иштта ха кораю Микаьила шийна тIадехка общественни декхараш кхоачашде а. Ала деза, болх беш санна дог цIена цо уж чакхдоахилга. Из ва КПСС Грозненски городской комитета член, КПСС Ленински райкома лектор-пропагандист.

Хургйолча КПСС XXVIII-ча съездо, ховш махиллара, къоастаергья перестройка кхел, парте ший кхел. Гуцериев Микаьил волча каст-каста чубоагIа шоашта хетар, дагалаттар дувцара, дагабалар духьа дукха коммунисташи, парте боаца цун новкъостийи. ХIаьта цхьабараш гучахьа дег тIара къамаьл де, цох е кхыча дешах лаьца йола шоай позици кулгалхочун позицега вIашканийсъе а боагIа.

Фуд коммунисташта тахан эггара дукхагIа дагадоаллар? — аьнна даьча хаттара М. Гуцериева иштта жоп делар:

— Парте барт чIоагIбар, ерригача а общества низаш паччахьалкхен лоархIамегIдола социально - экономически декхараш кхоачашдара тIадерзадар. Къайладахьа мича деза экономически а кхыдола а дешаш къестадара тайп-тайпара наькъаш белгалдоахаш, цу хьакъехьа позицеш шоайла вIашка ца йоагIаш бола нах партена юкъе кIезига боацилга. Укхаза чIоагIа лоархIаме да, уйла е позици сачунца е кхычунца тарлуш яц, аьнна, цу наха тайп-тайпара доацараш, ярлыкаш тIаехка ца болабалар. Нагахьа санна, коммуниста ший къаьстта уйла яле тIаккха из радикал ва, вайца вац яхаргдоацаш хила деза гIулакх. Цул дикагIа деший берригаш а вIашкабоалабеш бола никъ лехача? Со теш хIанзара съезд, плюрализмеи демократен кIийлен тIа парте кхотаеш йола съезд а хинна дIаоттаргйолгах.

Микаьила оалаш дола хIара дош, уйла шийх тешам болийташ, цун хьинар доккха долга хьагойташ яр. Гуш дар, коммунист ший парти бакъйолга, нийсача новкъа йолга тийша волга. ХIаьта шеко яц, Микаьил съезда делегат хорже парте мугIараша перестройка тIехь нхотадара, цхьоагIо хилийтара тIехь цо къовсам лоаттабергхилар. ХIана аьлча, из да цунца цхьана къахьегача наха, коллектива, социализм боча лоархIача берригача наха дIадехар.

Х. ШАДИЕВ.

Вай—производства дай

Новкъарле ца йоре...

Ший декхарех дика доархIаеш хьайоагIа укх пятилетке Шелковской района «Шелковский» фуна лаьрхIа жа леладеча завода барттайна коллектив. Соахка, масала, хIара бIаь жийна тIехьара 130 Iаьхар хьа а къоастабеш, паччахьалкхенна дIаделар планал дукхагIа 586 центнер битхъа хьоаса бола тха, 177 центнер дулх, боахама цIена пайда бир, цхьа миллиони 417 эзари сом. Цу дерригне вIаштIехьдалийтар паччахьалкхенна тха дIадалара, Iоахарий кхедара карарча пятилетка планаш диъ шера кхоачашъе.

Цхьабакъда, уж толамаш кхы а доккхагIа хила мегаш дар, цхьацца кхоачамбоацараш хиннадецаре. Царех дувц тахан цу боахама керттерча зоотехника ЭСЕНБАЕВ Зелимхана.

ТХА, дулх, фуна кхедаь жа декха оаха соахка даьккхача ахчах ах миллион совгIа кхыча боахамашкара доакъар эцара дIадахийта дийзар тха карара шу долалуш, хьайбаш Iангара дахара тоъал соахка из Iалащде вIаштIехьа ца далах. Из бала хьег оаха тIеххьарча хана хIара шера. Фуд бахьан? Ийс-итт шу хьалха жа доажадара, доакъар даккхара шортта тайп-тайпара баьцаш тIаювлаш хинна даьгIенаш къаьнвай тIеххьарча хана. ХIана аьлча, гIумаро хIалак а яьй, хIалакьеш а латт уж. Уж кIалхаръяхара, лораяра лаьрххIа соцамаш тIанийду, мероприятеш увттаю республике, районе, специалисташ оарцагIа а боахаш. Вакъда, уж чанхъяхара даь а хIанзарчоа деш а лоадама хIама дац. Из бахьан долаш даьгIенашта тIагIерташ йола гIум соцаяра опыт е экономически низ боацаш дола буруннин аренашка ухка боахамаш, Iалама юхьдухьала шоаш дисад. ДаьгIенаш тоаяра Наурски. Шелковской районашка лаьрххIа вIашагIъехкача мелиоративни станцеша а новкъостал дара хайра деш хIама дац. Бакъдар аьлча, хIанзарчоа цар таронашца уж декхараш лерттIа кхоачашде карагIа а даргдац.

ЛурчогIа, соахка тхоай боахама низаш оарцагIа а даьха къоастаде деннадар тхо из дош: тайп-тайпарча баьций ги тессар даьгIенашка. Оаха лийрхIа гIулакх хилазар цунах. Михо дIадийхьар дукхагIдар. Юха а тхоай ахчах даьгIенашта тIагIерта гIум соцаяра бIаь эзар джузгун яха га дIаегIар оаха соахка. Цунах гIулакх хургдий хац хIанзарчоа. Бакъда, са-м тувс.

ДАГАДОАГIА сона шоллагIча отделене управляющеца Аманакаев Исхакаца, нах бахачара гаьнна буруннин даьгIенашта юкъе, хиннача Iам тIа гIолла оаха лодка хийхка ха. Артезиански скважинашкара хьадоагIача хих хьахиннабар из. Цу чура чкъаьрий а лувцар, мукъайолча хана цига са а лоIар. Ше волча хьаьший баьхнача, къаьстта а аьхки, уж цига ца бигача Iацар республика цIихева жа Iу Социалистически Къахьегама Турпал Эсмухамбетов Наурди. Сел хоза моттиг яр из! Цу хана хий а дуллаш, баьцадаараш кхедора бешамашка хIара кошаре.

Из де таро лора лаьтта тIеххьарча тIоана гарга хиннача хино. Цунах пайда эцаш даьгIенаш тоаяра мероприятеш а оттаьяр. Цхьабакъда, кхоачаш ца еш кулгалхой кабинеташка ахка йисар уж а. Аьга де йиш йола гIулакх, артезиански гIувнаш йоахаш, лаьтта кIалара хий хьатIа а ца доаккхаш, даьгIенашна урагIен пхорагIен каналаш даьхар. Тийрка чура хий хьатIадоаладара. ТIеххьара из а хьакхачанзар тха боахама кхашка. Цул совгIа, лаьтта кIала хинна хий а цу каналашка дIадахар. Цудухьа, тIаювла баьцаш хица Iобае йиш йоацаш йисар даьгIенаш. Бокъабелар Iам, шоай кашарий уллув баьцадаараш, кхыйола культураш кхее йиш йоацаш бисар жа леладераш.

Хий дуллаш да, аьнна лоархIаш 400 гектар лаьтта да боахаме. Юха а ях аз, лоархIаш мара дац. Кхы мишта аргда цига тоха хий ца хилча? ТIаккха цигара дика хьувкъам баргхиларах сатувса дезий, шера дукхагIйолча хана екъа а латташ, тхо долча наггахьа мара йоачан ца хилар, дагадехача хIаьта а. ПодрядагIа лелае 263 гектар люцерна дIаеннай Даудов Абдулрашида. Цунах гIулакх хуле тамаш я. Хий дезаш дола лаьтта подрядаца Iобалургдац. Хин боахаман мелиорацен республика министерствана из хьал ховш дац аьлча, харц хургда. ХIаьта а гIулакх тоадара, новкъостал дара деш хIама дац.

Тха заводо соахка лийрхIачул совгIа 1900 устагIа дукхагIа болаш, кхыча боахамашка фу тоадара 600 гаргга устагIа бехкар, царех тхона цхьа миллиони 54 эзари сом делар, е хIаранех — 170 сом. Цхьабакъда, пайда кхы а боккхагIа хургбар, тIеххьарча хана оаха кхеду жа хьалха хинначарел кагегIа хулащ децаре. Из кхоачамбоацар дIадаккха йиш я. Эшар — селекционни болх тоабар. Цхьабакъда, леррагIа из дош чакхдаккха таро яц тха, тхона лаьрхIа республике хьаккхувлаш дола австралийски племенной кой тхо долча хьаккхоачаш доацандаь. Уж республикански племобъединене кхыча боахамашта юкъе декъ, шоашта хьакъоастадаь австралийски кой дIадига, аьнна жа, гаьзарий лелаяра Ставрополе йолча Iилма - тохкама институтера каьхат деча, племобъединене пурам доацаш цига даха а йиш яц тха.

РЕСПУБЛИКЕ жа леладелга тсадара деш хила а тарлу цо из иштта. Долче, австралийски кой а ца луш оаха кхедеча жа фу тоаде новкъостал дергдола кхы тайпа гIулакх хьеха деза-кх. Из проблема къоастаярах дувца хьалхара шу дац. Цхьабакъда, эргадоалаш хIама дац.

Дог лаз кхы а цхьан хIамах. Эсмухамбетов Нурадегагара дIаволавенна тха боахамера цIи мел яьккха саг хьаьнала къахьегамхо ва. АрендагIа болх беча цар дечоа тIахьожам лоаттабара дош ши-шегIа дIадаьннад. ДукхагIа оаха — боахама кулгалхоша дечунга хьожаш хул уж хIанз. гIулакх тоадара эшар дIадехаш тIехьара а балац. Болх хьабе ховш, безам болаш болча иштта наха новкъостал дара меттел, цхьабараш новкъарло е гIертар тамаш йолаш хIама да-кх, перестройка яра новкъа даьнначул тIехьагIа хIаьта а. Цу тайпара, боахама экономика кхы тIа а чIоагIъе, хьайбай продукци алсамъяккха йиш хулийтаргйола таронаш-м я, цхьабакъда, царех пайда эца аьттув бац-кх, гIулакх тоаде новкъостал де дагахьа Госагропроме а хьагучох саг вац хIанзарчоа.

Буруннин яхача поселке я тха завода керттера усадьба. Цигара Грозне кхаччалца 70 километр мара юкъ яц. Цхьабакъда, рейсови автобусаш хIара кхо ди даьлча мара ахац тхо долча. Графикага хьежжа ца ухаш а нийслу. Из кхоачамбоацар хьакхелла лоархIамегIа дола бахьан да, тхо долча Червленни яхача станицера хьатIабоагIа жагIа билла керттера никъ геттара беха хилар.

Автолавка а наггахьа мара гучаялац, жа лелалеча бригадех дувца а эшац, кхыметтел керттерча усадьбе.

Йиш йолаш дац тхо телевизора шоллагIча программага хьажа а. Лийткъад, цох яздаьд республика кулгалдеча ерригача инстанцешка. Цхьабакъда, цунах гIулакх хулаш дац.

Бюрократаша иштта новкъарленаш еше, низ кхобергбац оаха тхоай къахьегама толамаш кхы а дегIадоаладара. Укх шера лаьрхIад оаха хIара бIаь жийна тIехьара 130 Iаьхар хьакъоаста а беш, соахкарчул 300 грамм дукхагIа долаш, хIара устагIана тIера 3,5 килограмм тха ларга.

ХIАНЗ дахка доладеннад жа. Хьалхарча хьокхамаша хьахьокх, хIара бIаь жийна тIехьара заводе гIолла 130 дукхагIа Iаьхар хьакъоастабе тха коллектива аьттув болга. Цунах бизза пайда эцара тхоай низ а кхобергбац. Кхы а дукхагIа — хIара бIаь жийна тIехьара 140-нел совгIа Iаьхар хьакъоастабергхиларах шеко яц хIанз К. Эсмухамбетова, Р. Урашева, Х. Докушева, А. Саитова, З. Манапова, Х. Саидова, Н. Эсмухамбетова, В. Гаджиева, К. Куртаева, И. Титова кулгалдеча тха толашагIа йолча бригадашка.

Шерра юкъейоалаеш я аренда а. Цу хьисапе къахьегаш ба хIанз дулха хьайбаш кхоабараш, доакъара культураш кхею дукхагIйола ихаш леладу бригадаш. Новкъостала меттел республика Госагропромо новкъарло еш мара йоацщаше а, хьадечох цар дог ца эккхийтара низ дIакхоачар дергда оаха — завода кулгалхоша.

ДIаяздаьр — М. ХАМАТХАНОВ.

Шоаш укх шера тIанийца декхараш тIеххкоачашдеш, хьинаре къахьегаш ба Грозненски № 1 йолча маьхк ечя завода дуккха бола болхлой. Царна юкъе а къаьстта дика болх беш хиларца белгалбаьнна ба вафельни цеха болхлой. Царех я вафелешта чуйохка начинкаш кийчъеш йола Базульникова Тамара, пекарь Айдамирова Рубани, пекарь, профсоюза цехкома член Вайсарова Мадина. ТIеххьаръяр укхаза къахьегаш йола дийтта шу дизад. ХIанз шозлагIа хержай из профкома членалла. Уж декхараш цIенен диззан кхоачаш а деш. болхлошта юкъера яхь кхетамца вIаштIехьяккхара, къахьегамен бытен хьалаш тоадара дукха къахьег Мадинас.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Т. Базульникова, Р. Айдамирова, М. Байсарова.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Мишта кхоачашду колдоговор

КIезиг - дукха кхоачашду коллектив социальни даькъе дегIаахара договор. Къаьстта дукха тIалаташ дувлийтад укхаза къахьегам лорабара хьакъехьа. Беттагара беттага кхоачаш ца еш юс организационно - технически мероприятеш, из бахьан долаш кIезиглац кулг-кара деш дола хала балхаш, эсала лел балха моттигашкара къахьегама хьалаш тоадар.

— ХьалхагIа санна мара доацаш, предприяте цехашка, отделашка, участкашка чIоагIа дийцар укх шера колдоговор, — аьлар Гудермесски медицински инструментий завода профкома председатела И. Осмаевс. Цул тIехьагIа администраце а профкомо а дувцийта оттадир из профсоюзни конференце делегаташка. Хьалхарча даькъе ладийгIар 1989 шерара колдоговор мишта кхоачашдаьд дувцаш завода директора заместитела М. Кучиевси профкома председатела И. Осмаевси яьча отчеташка.

Цар яьча отчеташка делегатий керттера теркам тIаззар фу дар? Ховш ма хиллара, коллективни договора кхаь тематически разделах кхоачашъяьр дукхьал цаI мара яц, из я производство дегIаккхувлар, цун эффективность лакхъяр, предприяте беш бола пайда дукхагIа хилийтар. Шера завода коллективо паччахьалкхенна баь пайда планагIа лаьрхIачул 360 эзар сом дукхагIа хилар.

Эсала вIаштIехьъяьккхаяц завода социалистически яхь а. ХIара бетта итогаш ю цехий, участкай, бригадий коллективашта юкъе яьржача яхьа. Цхьабакъда, пренешка къамаьлаш даьчарех цхьабараш хетачох, хIанзалца санна социалистически яхь лелае йиш яц. Цудухьа къахьегаме лоаттабеча къовсаме котбаьннарашта телаш йола поощренеш кхойтталагIча алапена юкъеяхийтача бакъахьа хеташ дар цар дийцар.

— Гальванически участке болх беш яц вентиляци, — аьлар цу подразделене викала Р. Горбуновас, болхлошна хан-хаинахьа хьакх а ч а ц шоашта йоагIа шура. Кхы дикагIа дац гIулакхаш шлифовально - полировальни цехе а, цига болх беча И. Атабаевс яхачох, бIеха, цхьаккха тайпа лостам боацаш, ийрча сурт де цехера дар. Вентиляционни система во болх беш хиларах, полировщикаша садоахача хана дIачубуъ дом. Цу тайпарча хьалашка къахьегаш болча царга а наггахьа мара дIахкачац йоагIаш йола шура. Царна телаш йола порошоки сапеи нормага диллача вIалла а кхоачамболаш дац. ХIаьта уж гIулакхаш тоадара укхаза деш цхьаккха хIама дац. ГIонна болча боахама хьалуш дола беркат дикагIа хилийтара шийна дича бакъахьа хеташ дар дийцар И. Атабаевс. Иштта цо дийцар заводской столове кийчбеш бола кхача дика ца хиларах, массаза а цхьатарра блюдаш хиларах.

ХIана кхоачашъяц планагIа белгалъяьха дуккха йола мероприятеш? Цу хаттара жоп делар конференце къамаьл даьча предприяте юххьанцарча партийни организаце секретара М. Акимовича. ТIанийда решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабе безилга белгалдаьккхар цо.

Къайлакхахьа дезаш мичад дуккхача предприятешка хьалха хинна договораш чулоацамга диллача цхьатарра хилар, цIаккха а хувцалуш дацар уж. ХIанз бокъонца уйла яь, доагIаш дар юкъедихьа мара хилийтац договораш, кердадараш хадданза юкъекхувл.

Масала, колдоговор дувцача хана машинашъераша ший вариант оттайир алапи телара, из де лаьрхIар болхлой стажага хьежжа. Цудухьа хьалха йиъ вариантах бекъаш бар завода болхлой, хIанз керда вариант юкъе а йоалаяь, пхе вариантах бекъ уж.

Шера керттера доаккхача алапех болхлошта - сдельщикашта кхойтталагIа дола из алапи хьежадара цхьабараш раьза болаш а боацаш а моттигаш нийсъелар. Цудухьа из предложени тIа ца эцаш йисар. Завода администраце низ дIакхаьчар болхлойи (уж заводерча берригнех 60 процент бараш ба), дIатешабе енна йола предложени цар хьашташ кхоачашдара аьттув болаш йолгах. Болхлошта - сдельщикашта кхойтталагIа дола алапи тергда шин тарифни ставкал тIех а ца доалийташ.

Дуккхача шерашка хьинаре къа а хьийга, пенсе болхача болхлошта цкъа луш йолча пособе хьакъехьа йола положени Iалаьмате чIоагIа къийсар конференце делегаташа. Из юкъейоалае лаьрхIар предприятера дIа ца ухийташ кадраш чIоагIъяраи керда болхлой укхаза къахьега хьаухаргболаш гIулакх дараи. завода болхлошта экономически даькъе Iалашо елга тоадара. Цкъа луш йола пособеш болхлой пенсе болхача хана яла оттайир хадданза заводе ткъаь шера болх баьча кхалнахаи 25 шера къахьийгача маIача нахаи, пенсе ваха ха хьатIаэттачул тIехьагIа итт ди даларехьа уж балхара дIа а баргболаш. Шлифовально - полировальни цеха мастера К. Бафталовскаяс дийхар из положени заводе хIанз къахьегаш болча пенсионерашта а йоагIаш хулийталга. Пенсе ваха ха хьатIаэттача, уж пенсе бахарга а ца хьежаш, лакхе белгалъяьккхача хана болх баьча кхалнахаи маIача нахаи пособеш дIаяла еза, яхаш дувцар слесарно - механически цеха начальника Х. Гириевс, цу цеха фрезеровщика И. Расуевс. ХIаьта кхыча ораторашта хеташ дар кхыча тайпара дар. Лакхе йийца положени тIа ца эцилга дийхар цар. ТIеххьара соцам бир: тийннача предложенешкеи критически замечанешкеи хьежжа положени тоаелга тIадожадир.

Завода капитальни гIишлон отдела начальника А. Эсендировс енна предложени теркаме лаца мегаргйолаш лаьрхIар. Цо еннача предложенех лаьрхIар завода цхьайола средстваш городской бюджете дIахьожае, завод кхы а прогрессивнегIа йолча доалдара формага яккха.

Хетаргахьа дика хургдар «Мединструмент» завода коллективо меттел, иштта кхыча предприятеша а шоай цIерагIара средстваш городской бюджете дIахьежайоре, дIахо городе лостам бара, из тоаяра дIа а ухийтаргйолаш.

Горисполкома кара да заводе болх а беш, юрташка бахача наха даьттана лаьрхIа талонаш телилга. Из дош гIоттадир инженера-технолога Б. Баймурзаевс.

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца корр.

Сийлахь - боккха Даймехка тIом болалуш къона вар Грозне дешаш хинна Бисултанов Лом-Iаьла. Фашистски Германе баьча тийшача балхо дог корзагIдаьккхар сабар долча кIанта. Шийна из хьахезача сихха комиссарнате вахар из. ХIанз а зIамига ва хьо яххаше, кхы из къар а ца венна. Пензенски областе пулеметни училище деша вахийтар. Цига цунна вайзар Белоруссера Юшковский Петр. Тайп-тайпарча къамах болча къонача шин сага юкъе доттагIал тоссаделар. ТIем тIа дIахьожабеш а цхьан роте хьожабар дийхар новкъосташа.

Сийлахь-йоккхача Коталон 45 шу дузаш

Ветеран

СалоIача миноташка ший Белоруссе дагалувцар П. Юшковскес. Дага доаллар цига гитлеровски йовсараша леладер, цар Iазап тIалоаттаду бераш, кхалнах, бокхий нах.

— Шек дIа ма вала хьо, Петр, — оалар доттагIачунга Лом-Iаьлас. — Вай лохкаргъя фашистски ордингаш, из ди хьатIакхоачаргда. Воайла хьоашлагIа ухаргда вай, хьона довзац Кавказа Iалам, цун хозалено цецвоаккхаргва хьо.

ДоттагIчох тамашийна безаме дувц цо.

— Ма дика саг вар Петр, тешшаме доттагIа вар. Дукхача шерашка тхоайла лийхар оаха. Цхьаккха бехк боацаш вайнах мехкагIа баьхабецаре, хьалхаргIе а вIашагIкхийтта хургдар тхо. ТIеххьара а тIема комиссарнаташка гIолла шовзткъа шу даьлча коравир сона новкъост. Белоруссиски ССР Витебск яхача городе вахаш ва из.

П. Юшковский сога кхахьийта каьхаташ да ераш, аьле хьахьокх Лом-Iаьлас. ХIара каьхато гойт Белоруссера доттагIа бакъвола интернационалист, камаьрша дог дола саг хилар. Юххера а Лом-Iаьла Витебске вахар.

— Эхь хетийташ чIоагIа гIулакх дир сона Петр Леонтьевича, цун дезало, — яхаш дувц Битултанова.

Вай мехкахо гIулакх деш хиннав 208-ча дивизе 760-ча полкана чуйоагIача роте, Вязьма йоаккхаш кога чов йир цунна. Чов доттагIчунга дIа а ехкийта, дIахо тIом беш хилар Лом-Iаьла. Цул тIехьагIа П. Юшковске медсанбате дIавигар из. Тоавелча юха а тIем тIа вахар. Вязьма, Смоленск, Минск, кхы а дукха городаш хьайоахача дакъа лаьцар цо.

Човнаш хулаш кхозза госпитале кхаьчав Лом-Iаьла. ХIаьта тоавенначул тIехьагIа юха а ший пулемет бе елла моастагIчох латаш хиннав.

ТIем тIа майрал а денал а гойтарах цунна тийннай орденаш, медалаш. Цу бирсача шерашка шийна уллув хиннараш бицлац Лом-Iаьлийна. Къаьстта дега латт Белоруссера П. Юшковский.

М. АЛДАЕВ.

ЦХЬАТАРРА ДУКЪ ДIАУВЗ

«Фусам-2000» яха программа кхоачашъяра гIишлош хьалъяра чIоагIа йоакхо ю вай республике. ШийтталагIча пятилетка хьалхарча дикъ шера юкъера лаьрхIача хIара шера хьалъеш хиннарел шозза дукхагIа гIишлош хьалъелерхI г. Грозне. Уж гIишлош, къаьстта наха чубаха цIенош дукхагIа хьалдеш хиларца дувзаденна, укх шерралца вай мехкарча тайп-тайпарча регионашка дIаухаш хинна дукха гIишлонхой цIагIа сайцаб. Уж дIанийсбеннаб республикерча тайп-тайпарча гIишлон организацешка. Царех массехк бригада къахьегаш я «Чечингстрой» гIишлон - монтажни производственни объединенена чуйоагIача домостроительни комбинате (ДСК).

Масала, хьазцаргья вай цига болх беш йола Чантиев Султана кулгалдеча комплексни бригада коллектив. 24 гIишлонхочох латт из. Царех шийтта вай мехкарча тайп-тайпарча регионашка дIанхарех ва. ЧIоагIа безаме тIанийцар уж Султан керте латтача бригада гIишлонхоша. Бригадин подрядагIа къахьега болабеннаб уж. Долче, бухсоццаш балха тIа хьахулачунга, иштта шоаш даьча договорага хьежжа алапеш а ахчан премеш а нийю цар. Материально - технически Iалашо елга эсала хинна, болх юкъагIбаьикха моттиг ца нийсъелча, 150 процентал чухьнахьа шоай сменни нормаш кхоачашйиц цар.

Бригада гIишлонхоша хIанз Грозне хьалдеш да иттаза вIаштIара даь 120 квартирах латта крупно-панельни цIа. «Гвоздика» яхача медиканйи педагогийи кооператива заказагIа хьалдеш да из. Укх шера 30 июле эксплуатаце дIадала дезаш да из. Материальни Iалашо елга лерттIа вIаштIехьа ца данкхарах цхьайола халонаш нийслой а, графикагIа хьалдеш да цIенош. Беррига гIишлонхой дог тийша ба йиллача хана заказчикага из дIалургхиларах.

Хьинаре къахьега гIишлонхой кIезига бац цу участке. Царех ва йоккха опыт йола бригадир Чантиев Султан, электросварщик Шахгиреев Сайд-Эмин, 40 шера болх беш вола плотник Закраилов Малик, барайтта шера къахьегаш вола электросварщик Бетергериев Саламбек, плотник Бакаев Султан, кхыбараш. Царех хIаравар массехк гIишлонхочун говзал караерзаяь ва. Овсаре къахьегарал совгIа, шоаш мел ду балхаш дикеи тIехдикеи мара хилийтац цар, дукха гIишлон материалаш кхоаю. Цунах тамаш елга а дац. Уж хьоккамаш дикагIа ме хул, заказчико договорагIа царна тела ахча дукхагIа хул.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) электросварщикаш С.-Э. Шахгиреев, С. Бетергериев, плотник С. Бакаев, бригадир С. Чантиев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛоархIабу декхарех

Шоай балхах тIехдика кхеташ бола башха-дика говзанчаш кIезига бац Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехидаьтта чакхдоахача заводе. Царех цаI я заводской центральни лаборатора болх беш йола къахьегама ветеран, йоккхагIйола лаборантка Костина Валентина Григорьевна. Цу профессех из къахьегаш йола шовзткъа шу дизад. Балхах Iалаьмате дика кхеташ йола специалист я из. Цудухьа лабораторе цхьаккха участок яц цунна шаьрра болх бе ца ховш. Цхьа моттиг нийсъяллийтац цо харцахьа анализаш яь, брак йола продукци чакхъяллийта, ший бехкагIа балха тIа хьовзам хилийта. Долче, из къахьегама вахте латташ йола участок даим тешаме я оал центральни заводской лабораторе кулгалхоша, цунца цхьана къахьегаш мел бараша.

Профессионально-технически училищаш чакх а яьха, шоаш болча къахьега баьхкача къонача болхлошта шийна ховр дIахьехаш, дог раьза долаш опыт дIайовзийт цо. Цунна балха тIа карагIдийнна дика гIулакхаш белгал а доахаш, Валентина Григорьевнана тийнна совгIаташ, ахчан премеш, Сийлен грамоташ чот яь варгвоацаш дукха я. ХIаьта а В. Костинас керттердар из лархIац, царна тIагIолла курали сонтали еш яц из. Цо Iалаьмате боккха лоархIам болаш гIулакх лоархI шоаш каралаьца професси лаборанташта езаллийтар, цунах доккхалдеш а болаш, уж производстве социргбола гIулакхдар. Лаборантка профессидикагIйолчарех йолга дIахайт цо массанена а. Цудухьа балхара дIабувлаш дIаухаш бола лаборанташ геттара кIезига ба.

Ший балха къайленаш дIайовзийташ Валентина Григорьевнас новкъостал деш йола лаборантка Шевченко Ольга Владимировна а дика кхийттай ший балхах. Къахьегама стаж, опыт йоккха еце а, цхьаккха тайпа данкха гIалат доацаш къахьегачарех я из. Центральни заводской лабораторе В. Костинаси О. Шевченкоси къахьегаш йола отдел эггара халагIен чоалханегIен лоархIаш я. Термостойкости активности миштай хьожаш катализатораштa анализаш еш ба отдела болхлой. Цар еш йола анализаш нийса хиларах дукхача даькъе тийша да технологий болх боаггIача боарамагIа дIабахар, цар технологически режим нийса лелаяр. Долче лаборанткаша шоай бехкагIа цар балха тIа хьовзам хилийтац.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) лаборанташ В. Костинаи О. Ченченкои продукцена еча анализах лаьца дагабоалаш ба.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

ХАЛКЪА ДIАДЕННА ВАХАР

Мальсагов Оарцхой вахарахи кхолламахи

Вай мехка Советий Iаьдал оттадеча хана лаьттача бирсача граждански тIем тIа а цул тIехьагIа гIалгIай советски литература сихагIа дегIадоаладара юкъе а дикка лоархIаме дакъа лаьцачарех хиннав Мальсагов АртагIа Оарцхо, цхьабакъда вай литературоведене цхьаьцаI болх бац цун вахара а кхоллама а боагIаш бола мах беш.

1877 — 1878 шерашка хиннача Эрсий — туркий тIем тIа дика дакъа лацарах, цига доккха денал а, майрал а гойтарах паччахьа Iаьдало КIай ЖIарг а, милице прапорщика звани а енна белгалваьккха саг хиннав Мальсагов Оарцхо да, АртагIа. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа, дуккхача кхыболча гIалгIашта а санна, шийна эрсий йоазув — дешар ца харах, готахи мангалахи воаллаш, 1922 шера ше валлалца Аьлтий-Юрта вахаш хиннав из. ХIаьта цун дезале 1897 шера ваьв Оарцхо.

Ший да хьалха паччахьа эскаре гIулакх деш хиларах, 1906 шера шийн 11 шу даьннача хана, Оарцхой вIаштIехьдаьннад Воронежски военни гимназе экзаменаш дIа а енна, деша отта. 1917 шу дIадолалуча хана цига тIехдика дийша а ваьнна, из дIахо деша вода Петроградерча Михайловски артиллерийски училище. Цига лоаццача хана артиллериста говзал Iомаяьчул тIехьагIа, артиллере прапорщика чин а долаш, Казане лаьттача 77 артиллерийски бригаде гIулакх деш хул из, хIаьта цигара Империалистически тIем тIа хьожаву.

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тIехьагIа, дуккха а кхыча наха санна, керттерча даькъе большевикаша еш хиннача агитацех, Оарцхойна дIахов из тIом хьаьналча къахьегамхой хьашташ кхоачашдара лоаттабеш боацилга. Из бахьан долаш 1918 шу дIадолалуча хана Оарцхо цIакхоач ший Даймехка. Цу хана дениз къахьегамхой оагIорахьа а ваьнна, ше дика тIема говзал йолаш хиларга хьежжа, цо лоархIаме дакъа лоац Терски областе контрреволюцена духьала беча тIем тIа. Масала, 1918 шера Буро-кIалха хиннача гIалгIай къахьегамхой съездe из хорж ГIалгIай мехка военни комиссаралла. ХIаьта гIалгIай партизански отрядаш вIашагIйоххкара дика новкъостал дарал совгIа, цо къаьстта боккха лоархIам беш хиннаб царна тIема говзал Iомаяра. Иштта Оарцхос тайп-тайпара тIема говзалаш Iомальча партизанаша дикка доккха дакъа лаьцар Долакха - Юрта. ТIой-Юрта, Буро тIа, Мочкъий-Юрта. Пхьилекъонгий-Юрта контрреволюционерашта духьал баьча тIем тIа. Моттиг йисаяц из а, цо йоккхий топаш кхувса Iомабаь нах а цу хана эггара халагIа тIом латтача ца кхоачаш.

1919 шера 2 феврале инаралаш Шкурон Ляхови керте а латташ, английски а, французски а герзашца кийчденна деникински эскар гIалгIай доазонга а кхаьча тIагIалата доладеннача халача денношка Серго Орджоникидзес Мочкъий-Юрта Уварова беша вIашагIтехача гIалгIай халкъа съезде Албогачиев Ювсапацен, Гойгов Iадал - Хьамидацен, Зязиков Идрисацен цхьана, Мальсагов Оарцхо хорж ГIалгIайчен Оборонни комитета членалла. Долакха-Юртарча фронта участке кулгалде хьожаву. ХIаьта герзашца геттара дика кийчбенна хиннача деникински бIуна духьала цига баьча тIем тIа дукха човнаш ю цунна.

Тахан вайна дика ховш да Серго Орджоникидзе цу хана В. И. Ленинга кхихьийтача телеграммашка мел лакха мах беш хиннаб моастагIчоа духьала эттача гIалгIай къахьегамхоша гойтача майралах а, деналах а. Масала, 1919 шера 7 феврале В. И. Ленинага яхьийтача телеграмма тIа цо яздора: «Бурона гонахьа, ГIалгIай мехка бирса тIом латта ворхIлагIа ди да. Цхьа саг санна шевола гIалгIа гIеттав Советий Iаьдал лораде... 4 феврале хиннача ГIалгIай халкъа съезде аз могадарах дIакхайкадаьд кортамукъале йола Лоамалхой советски республика хьакхоллар... ЦIаккха а ца хиннача тайпара дог айденна ба гIалгIай».

Ше валалехьа дукха ха йоаццаш ший вахар дагалувпаш Оарцхос яздаьд:

«Са 65 шу да. Царех 10 шу паччахьа хана дешаш даьккхад аз. Хьалхарча Империалистически тIем тIа эрсий эскарца, 1918 — 1919 шерашка Нохч-ГIалгIай мехка граждански тIем тIа а хиннав со. 1920-ча шерашка дениз дешаш а, цахаддаш гIулакхе волаш а хьавоагIа со сайна мамогта Советий Iаьдало а, Коммунистически парте а яххача тайпа болх беш.

Айса дунен тIа даьккхача 65 шерах малагIа шераш къоастадергдар Iа хьайна хьамсарах хеташ, аьнна, сайга хьттача, е цу ханацара 1918 — 1919 шераш Iа юкъера дIадоахе, юххье дениз юха а вахийтаргва хьо, сайга аьлча, уж шиъ шу сай вахарцара дIа ца доаккхийташ, аз шеко йоаццаш жоп лургдар: юхейисар мара йоаца ха а яькха, валар дикагIа хет сона. Из сона сел деза хIанад, аьнна, хар шоана дезе, са ала йиш я: хIара саг шийна вахара а, шийна дезачоа а тIаккхувш хул, из харцахьа а дац, нагахьа санна цунна дезар, цун вахар халкъа гIулакхашца товш, царна духьала доацаш дале. Иштта доацача вахарах, вахар лархIа мегаргдац. Шийна дезар а, наха эшар а фуд ховш лелаш вола саг сий долаш а ва, наха везарг а ва».

Ала деза, уж дешаш хозахета аьнна доацилга, цар автора уж ала йиза бокъо а хинналга. Уж цIенча дег тIара, бакъдолаш аларах дикагIдола тешал да цо шийн халкъа махулла дикагIа гIулакх де гIерташ дIаденна деррига цун вахар.

Белгалдаккха доагIа, 1920 шера бIаьсти ерригача Къулбаседа Кавказе лаьтта бирса Граждански тIом чакх а баьнна, Советий Iаьдал эттача хана Оарцхо 23 шу мара а даланза зIамига саг хинналга. ХIаьта цу тIем тIа ше гойтача тайпара доккха хьинар гойташ дар дIахо цо леладаь гIулакхаш а. ТIемо бохабаь боахам тоабе, революцех даьннача беркаттага хьежжа керда вахар Iодилла, культура дегIайоалае — хьалхарча мугIарашка волаш дIавода из.

Масала, 1920 — 1924 шерашка цо болх бу Къулбаседа Кавказа потребительски общества БуротIарча Союза отдела управляющи волаш, 1924 — 1931 шерашка из хул ГIалгIай педтехникумен рабфакен хьехаш. 1929 шера цо чакхйоакх Къулбаседа Кавказа хьехархой институт. 1931 — 1933 шерашка, аспирантуре дешаш воллаше, из хул Къулбаседа - Кавказски хьехархой институте горски отделене деша багIача наха марксистски литературоведени хьехаш. 1933 — 1938 шерашка из хиннав Буро тIарча музея директор. 1938 — 1944 шерашка цо болх баьб Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама института Буро тIарча филиала заведующи, ГIалгIай педучилище завуч, Пригородни районо инспектор а, цул тIехьагIа заведующи а волаш.

ХIаьта 1956 шера дениз 1961 шера ше валлалца цо болх баьб Нохч-ГIалгIай Iилма - тохкама института воккхагIвола Iилман болхло волаш.

Цу тайп-тайпарча балхашка хиларо а, дIахо дешаш хиларо а цун дукхха ха дIалоацаш хиннаяле а, цIаккха а низ ца кхобеш цо дикка лоархIаме дакъа лаьцад халкъа искусство а дегIайоаллаеча.

Масала, из хиннав 1927 шера керттерча даькъе рабфакен, педтехникумен, хьехархой институтен студентех латташ йола эггара хьалха гIалгIай театральни группа вIашагIтехар, цунна кулгалдарца цун болх шерра дIаболабаьр а. Тахан вайна дика ховш да из гIулакх мел хала хиннад, къаьстта цу хана. ХIаьта а халонех къехкаш а, тIехьашка воалаш а ца хиннача Оарцхойна карагIдаьннад, шоаш беш болча балха юкъе гIалгIай мехкараша а дакъа лоацаш, бIарчча театральни группа вIашагIйолла, Буро тIа а, Грозне а, юрташкарча клубашка а, школашка а, учрежденешка а спектаклаш увттае.

Юххьанца цу тайпарча спектаклашка тайп-тайпара ролеш ловзаеш хиннаб цу хана Буро тIа деша багIа студенташ, тIехьагIа говзаме йоазонхой хинна, Зязиков Бахьаудин, Базоркин Идрис, Мальсагова ТIонтий Тамара, Мальсагова Кураза Фатима, Гойгова Сослана Тамара, Амерханова Люба, Гойгова Марем, Сагова Тамара, иштта дукха кхыбараш а.

Цул совгIа, белгалде доагIа АртагIа Оарцхо 1928 шера дениз гIалгIай йоазонхой кхолламах тайп-тайпара литературно - критически статьяш язъеш хинналга. Масала, 1928 шера 15 феврале «Сердало» газета тIа араяьлар цун «Къона зIиргаш» яха, цу хана эггара хьалха говзаме йоазонаш де болабеннача гIалгIай йоазонхой произведеней дика а, во а оагIонаш гучайоахаш йола статья. 1932 шера 5 мая «Сердало» газета тIа арайоал Мальсагов Оарцхос Шадиев Азаматаца цхьана язъяь цу хана къонача поэта Муталиев Хьажбикара вай халкъа багахбувцамах а, кхыча халкъий литературни традицех а шерра пайда эцарах даьха толамаш а, цхьацца дола кхоачамбоацараш а гучадоаха статья.

Из ший халкъа хьахинна говзаме литература дика довзаш а, цун бокъонца бола мах бе ховш волга а гойташ дар цо эрсий меттала яздаь 1933 шера Буро тIа арахийца гIалгIай литературах дола библиографеш, справочник. ГIалгIай керт-керттерча йоазонхой лоацца биографеш ювцарца а, цар язъяь произведенеш белгалъярца а Мальсагов Оарцхос дукхача наха дIадовзийтар цу ханарча вай литературас даьха толамаш.

ХIанз а тIехьа ший лакха мах бовнза я Оарцхос 1933 шера Буро тIа арадаьннача Измайлов Зархмата гулдаьча багахбувцама иллешта язъяь хинна дешахьалхе а.

Къаьстта дегIаена литературоведа говзал гойташ яр Мальсагов АртагIа Оарцхос 1957 шера дениз 1961 шера кхаччалца, ше Нохч-ГIалгIай Iилма-тохкама институте болх беш волча хана язъяь Мальсагов Кураза Зоврбика, Беков ДордагIа Тембота, Муталиев Шовхала Хьажбикара, Ведзижев Абабукара Ахьмада говзаме йоазонаш тахкара хетаяь статьяш.

Цул совгIа, Оарцхос 1931 шера дениз дика а дукха а къахьийгар эрсий литература дик-дикагIа йола произведенеш наьна меттала йоахаш. Масала, цо лакхарча говзалца наьна меттала таржам даьд А. П. Чехова, В. Г. Короленкос яздаьча дувцараштa, Л. Н. Толстой «Хаджи-Мурад» яхача повеста, Л. Сейфуллинай «Бокъонаш телхаераш» яхача книжкана, В. В. Маяковскес язъяьча стихотворенешта.

Керттерча даькъе Мальсагов АртагIа Оарцхос даь йоазонаш юкъедахад 1962 шера Грозне арадаьннача «Турпала тIом» яхача книжкана.

Абу МАЛЬСАГОВ.

Доазол дехьара

ЦаI йолча Германех историка хетар

Дукха ха йоаццаш Париже арадаьлар цIихезача французски историка, публициста Поль-Мари де ля Горса «Реквием революциям» яха книжка. Цу дика яздаьча книжка тIа, цхьадолча даькъе, кIоарга а нийса а анализ ю шоллагIча дунен тIема, хIанзарча Европерча политически ситуацен итогашта.

Поль-Мари де ля Горсоца вIашагIкхийтта къамаьл хилар Парижера АПН собственни корреспондента Виктор Онучко.

— Шун книжка тIа кхоачамболлаш теркам тIаоз германски деша. Ши Германи вIашагIтохара хьакъехьа дIайолаеннача процессо цIенхаштта проблемаш хьалхашка оттаю. Царех цаI — мишта вIаштIехдоаккхаргдар уж вIашагIтохар кхыча пачхьалкхенашта зе дергдоацаш, европейски кхерамзленна воча оагIорахьара Iаткъаргдоацаш?

— ЦаI йола Германи хьаяр — из цIенхаштта йола проблема я. Европейски ситуаце хувца йиш йоаца реалеш я. ХIаьта царех керттера яр — из цхьатарра тIема низ хилара хьал. Европе машар оттабара европейски державашта юкъе цхьатарра низа дозал хила эш. Укхаза цIаккха дича а гучадалийта йиш яц моллагIйола пачхьалкхено кхычун шийн бокъонаш хьалхайоахилга. Дувцар тIема низа даькъах хинна Iац, хIана аьлча, шийн стратегически хьалаца экономически, демократически даькъе ше яхар дайта хьежа тарлу. Немецки цхьоагIон проблема — керттерча даькъе немецки халкъа проблема яле а, цхьабакъда, из цхьан ханна Германе лоалахой, хIаьта иштта германски фашизмах зе даьннача ерригача пачхьалкхений проблема я. ШоллагIча дунен тIем тIа котбаьннарашта юкъе керттера йиъ моттиг дIалоац — СССР, США, Франце, Великобритане. ХIаьта укхазара гуш да Германи вIашагIтохар цу йиъ державаш хьаштащца дувзаденна долга. Масала, Польше йолаш я Германецара доазув къоастадара проблема. Атлантически союза члений-пачхьалкхений: США, Франце, Великобритане, Канада, Бельге, Голланде — Малхбузен Германе эскараш латт.

Германи вIашагIтохаро цу мехкашта проблемаш хьакхолл. Массанена дагадоал цаI: кердача Германе Европе малагIа моттиг дIалоацаргья, малагIа статус хургья цун, Атлантически союза член хургья из е хургьяц? Из ГДР-ца цхьадола договораш долча мехкашта, иштта Советски Союза дагайоалла проблема я. Иштта цига да Советски Эскар. Цул совгIа, дийце йиш яц: шин германски пачхьалкхено Европера доазош хувца бокъо ца луш долча Хельсинкерча заключительни акта кIала кулгаш яздаьлга.

— ХIаьта а малагIча кIийлен тIа вIашагIкхета тарлу уж? Из дара дикагIбола никъ малагIа ба?

— Из никъ, ховш ма хиллара, немцаша шоаш белгалбаккха беза. Шеко яц, ГДР керда правительство цу проблема тIа болх беш хиларах. Малхбузен Германерча событешна хьежача гуш да, укхазара нах Малхбузен Германерчунца нийсде йиш йола вахара боарам Iалашбергбола никъ лаха гIерташ хилар. ХIаьта, вешта аьлча, лоалахой яр санна политически, экономически, социальни модель хилийта ловш ба. Цудухьа, со теш, цкъа гайна е ганза уж вIашагIкхетаргхиларах. Иштта со теш, Малхбузен Германе шоашта могар дергхиларах Малхбоален Германе бахача наха цу вIашагIкхетарах пайда баргболаш.

Сона хетачох, вIашагIкхетарга бода хьайда гIа цар баьккхар Малхбоален Германе Iаьдалас Малхбузен Германе политически партешка шоашта финансови новкъостал дайта раьза хилча дениз, иштта цар, малхбоален пачхьалкхен партеш хьаллаьцача дениз. Цу дийнахьа дениз гуш дар Малхбузен Германе керттера политически низаш шоай малхбоален лоалахой политически вахара юкъедолхаш латтилга, цар партеш хьал а лоацаш.

ХIаьта вай Германе лоалахой? Сона хетачох, вай нийсача наькъ тIа да: СССР-еи США-ан Европа центрера шоай тIема низаш кIезигде лерхIаш я, «шиъ плюс йиъ» цIи йола переговораш дIайолаяьй. Цу переговораша цу юкъе дакъа лоацача мехкашта, шин Германе бахача наха а хетача беса хьала урегулировани е тарлу.

— Хьона хетачох, Европе малагIа моттиг дIалоацаргья кердача Германе?

— Сона хетачох, Европа кхыча мехкаша цу пачхьалкхенца моастагIал а ца леладеш, вешта аьлча, цу тайпарча Германеца гIулакх леладича бакъахьа дар. Из йоккха резерваш йола боккха мохк ба, хетаргахьа, цуьнца гIулакхаш леладар чIоагIа пайдане хургда.

ХIаьта цу тайпара Германес Европе шийн бокъонаш хьалхаяха гIертаргйоацаш цхьайола экономически, политически, тIема - стратегически проблемаш къоастае еза. ДIадолалургда вай тIеххьарчаргара.

Аз лакхе белгалдаьккхадар, США-еи СССР-еи цига лоархIаме дакъа юкъехьоргхилар. Европа центрера тIема низий боарамах йола договор ярца, укхаза иштта, Малхбузен Германе долча французски, британски, бельгийски, голландски эскарий контингента доазув оттаде мегаргдар. Германена шийна лаьрхIа долча герзашцарча низашта доазув оттадара лаьрхIа договор е мегаргьяр. Цул совгIа, Дане, Бенилюкс мехкашна дола массазара герзаш кIезигде мегаргдар, масала, Чехословаке. Венгре долча герзашта нийсса. Демилитаризованни хургйолча зонах лаьца договор е йиш яр. ХIаьта юххера Франце президента нийса белгал ма даххара кердача Германе доалахьа ядерни герз хилийта йиш яц.

ХIанз экономически, политически, кхыча проблемашта доагIаш. Тхо Европейски экономически сообществе Малхбузен Германеца вIаши гIулакхаш леладеш да. Сона хетачох, сообщества из болх дукха халонаш йолаш бе безаргба, хIана аьлча, цун 80 миллион гаргга саг вола вIашагIтеха Германи юкъе йоагIе. Цо цхьатарра хинна низа дозал толхадергда, хIаьта цо дIахо ЕЭС дегIакхувла таро лургьяц. Сообществана вIашагIкхийтта Германи юкъеча хьал кхыча бесса хувцалургда.

Цига цхьа никъ мара бац — дукхагIа мехкаш чулоацаш йола йилла европейски система хьаяр, тIа-тIа цунах Малхбоален Европа пачхьалкхенаш, цу даькъе СССР хьакхетаргйолаш.

— «ЙиъалагIа рейх» хьахилара-м кхерац хьо?

— Кхерац, хIана аьлча, со теш дIадахар дага а лувцаш мара кхоане хьа ца кхоллаш хиларах. ХIаьта дIадахар из «кхоалагIа рейх», нацистски режим европейски исторена, хьалхарча даькъе немецки халкъа исторена тIабужа беза мухь ба, цудухьа Германи цу наькъ тIа ялара кхерам бац.

— Хьона хетачох, Германи вIашагIтохаро чурча вахара малагIа влияни ергья? Мишта Iаткъаргда из сага бокъонашта, адамлен маьхаленашта?

— Со теш, Малхбузен Германе политически, экономически, социальни механизм керттерча даькъе еррига мехка керте хургхиларах. ХIана аьлча, малхбузен германски пачхьалкхе чIоагIагIа я, цул совгIа, Малхбоален Германе баха нах шоай вахара боарам тоабергхиларах болча тешамца хьеж ФРГ моделага. Опыто хьахьекхад, ФРГ пачхьалкхен строя сага вахара боарам, экономика дегIакхувлалга дикка лакхагIа Iалашбелга. Цу строя бIарчча хьайийцача сага бокъонаш лоархI. ХIаьта цу даькъе вIашагIтехача Германе хьакъехьа цхьаккха тайпара саготде эшац.

(АПН).

Париж.

Хозадар кхоллаш

Фоторепортаж

Малгобекски районе бахача наха массаза а дикагIча оагIорахьа ювц укхазарча керамически цеха коллектив. ДIадахача шера ханал хьалха кхоачашдир цо шин декхараш. Из деча доккха дакъа юкъедихьар цеха начальника Белхароев Саварбика а тIехдика пхьегIашин сувенираш хьаеча дуккхача мехкараша а. Цох тамаш елга а дац, хIана аьлча, керамикацара гIулакх болхлочо шийна а гонахьарчарна а дегагIоз кхоллаш да. Цунга хьежжа да коллектива хьокхамаш а: карарча шера хIара бетта 180—200 процент кхоачашъю цо пачхахьалкхен план.

Соахка 72 эзар сома маьха продукци хьае а маьхалъяккха а езаш бар цеха болхлой. Духхьашха со цига хиннача ноябрь бетта тIехьарча деношка арахийца пхьегIашин сувенираш 152 эзар сома маьха яр. Декабре а болар лаьгI ца деш къахьийгар укхазарча коллективо.

МагIалбикера керамически цеха ворхI тайпа продукци дIакхоач вай мехка 36 областе. Цига хоатташ а сиха дIаэцаш а я из. Иштта из гойтай дунен халкъашта юкъерча выставкашка. Адресаш тайп-тайпара да: Сири, Итали, Дани, Куба, Венгри, гойтай укхазара сувенираш Америка ВIашагIкхийтача Штаташка а.

Укх сурташ тIа шоана гуш бола беррига мехкарий — Мержоева Хадижат, Медарова Радимхан, Ханиева Лида, Евлоева Эсет — цехе болх бе баьхкаб 1988 шера. Цу юкъа бизза говзанчаш хинаб царех.

М. ЭРЗИЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1) Х. Мержоева, Р. Медарова, Л. Ханиева, 2) Э. Евлоева, 3) цеха продукци.

Б. БАБХОЕВА сурт.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

БЕРИЙ ВЫСТАВКА

Нохч - ГIалгIай исбахьален музея выставочни зал хьалийнза ворхI шу даланза бераш дар. Из тамашийна а дац, вай республике эггара хьалха хьаеллаш я цу тайпара выставка. Из вIашагIъеллар я хьехархой говзал лакхъяра института школе баханза болчарна кхетам балара кабинет. Выставка хьаеллаш къамаьлаш дир халкъа образоване министра М. Мовтаева, министра заместитела Л. Татиевас, культура министерства методически кабинета заведующес А. Рыбакова. Цар белгалдаьхар, цу тайпара выставка хьаеллар лоархIаме а геттара ашаш а хилар, белгалбаьхар из хьаеллаш дуккха къахьийга нах.

Кагийча автораша яьча хIамашка хьежача дицлу уж зIамига бераш хилар. Хоза яь я тайп-тайпара апликацеш, ловзоргаш, сувенираш, сурташ, макраме. Къаьстта теркам тIаоз номер 129 йолча детсадерча бераша шоаша баьча машах яьча хIамаша, номер 108 детсадерча бераша тIаьх яьча ловзоргаша, номер 77 детсадерча бераша дахкача сурташа. Цар уж балхаш мишта даьд дувц ценах хьалтеха доахкача сурташа.

ХIаьта фу хет выставках берашта шоашта? Дукхха латт уж вайнаьха ширача хана леладаьча барзкъий, агай, гIалай моделашта юхе. Иштта хозахет берашта «Фантазия» яха панно, цхьадола сурташ.

— Тхо дехкедаьннадац музее ер выставка хьайийлла — йоах музея методически кабинета заведующес Ширяева Неля Семеновнас. — Тамашийна, сакъердаме, хоза хиннай из. Кагийчарга а бокхийчарга а дIахьокха дукха хIамаш хилар берий. Выставкага хьежа нах ухаргхиларах шек яц са. Берашта, уж зIамига долча хана дена, искусство дукха еза — ялийта деза. Цудухьа укх тайпара выставкаш вIашагIъеккар геттара ашаш хIама да.

Бетта хургья музее бераша яьча хIамай выставка. Укхаза веначо кхетадергда ер дуне а вахар а берашта мишта гу, царна цунах фу хет. Са теркам тIаэзар баьдеча басарашца даьча цхьан сурто. Кхычарна тара дацар из. Сийна сигле а хоза малх а бацар цу тIа. Из тамашийна а хийтта, дийшар аз ри сунка кIал фу яздаьд. «Тхо Заводской районе дахаш да», дар цига. Кер кIалтIабоаких зIамигача авторо диллача сурто, уйла яйт вай вахарах. Иштта кIоарга чулоацам бола балхаш кIезига дац выставке. Цхьабакъда, дукхагIча даькъе цIенен хозен хет берашта вай дуне.

— Выставка вIашагIйоллаш бIаьннел совгIа йолча берий бешамаша дакъа лаьцад, — йоах цун организаторас Иванова Анна Семеновнас, — цхьабакъда, цар мел яь хIамаш наха бIаргайяйта моттиг таанзар тхона. Укхаза оттадаьраш дикагIа дола балхаш да. ХIара берий беша шин белгало я. Масала, номер 77 йолча берий беша болх беш я изостуди, номераш 129, 121, 128 яраш йолча — маша белга карадерзадаьд. Хала да лакхагIа говзал гойтараш белгалбаха. ХIаьта, сона хетачох, уж номераш 121, 129, 77, 127, 30, 2 йолча бешамашкара бераш да.

Ч. МАНОЛИС.

ЦIЕЙ ДЕЗДЕЧА ДЕНОШКА

1 МАЙ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 9.00 НГIАССР МВД духовой оркестр дIалокх. Город Грознерча школай бартцхьоагIон ярмарка. 11.00. Нохч-ГIалгIай госфиллармоне творчески коллективай йоккха концертни программа. 13.00. Спортивни программа. 17.30 Грозненски гарнизона «Гвардеец» яхача ансамбла концерт. «Сийле хийла ЦхьоалагIча майн!». 19.00. Пролетбата цIерагIча ДК вокально-инструментальни ансамбла концерт.

СалоIача городской центре. «С. М. Кирова цIерагIча парке». Къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча бартцхьоагIон денна хетадаь халкъо сакъердар. «Планета тIа гIолла гIа боахаш да ЦхьоалагIа майн». 9.00 Болх беш я аттракционаш, берий городок. 12.00 «Кот в сапогах» яха спектакль. 14.00 «IуйранарЧа сигалара седкъий» яха спектакль. 17.00. Ашараш локх вокально-инструментальни ансамбла. 19.00. Дискотека. 20.00. Хроникально-документальни фильмаш дIахьокхар.

В. И. Ленина цIерагIча ДК. 11.00. ЦхьоалагIча майна хетадаь халкъо сакъердар. «Машара, доттагIлен, бIаьстен цIей». 19.00. «30 шерал тIех баьннарашта лаьрхIа» салаIара сайре.

Н. К. Крупске цIерагIа ДК. 10.00. «Марша доагIалда ЦхьоалагIа май!» яха цIейна хетаяь спортивни программа. 15.00. «Коталонна салют» яха документальни фильмай кинофестиваль.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00 «Марша доагIалда, Май, сакъердаме, Май» яха утренник. 11.00. «Мультик» яха клуб.

11.00 «Марша доагIалда, Май, сакъердаме, Май» яха утренник. 11.00. «Мультик» яха клуб.

Химиций ДК. 9.30. «Сакъердаме стартаж». 10.00. «Майски пейзажаш» яха асфальта тIа диллаьна берий сурта конкурс. 15.00. Художественни самодеятельноста цIейна хетадаь концерт. 19.00. Эстрадни музыка сайре.

«Красный молот» яхача завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Планета тIарча бераша доттагIал леладуй!». яха утренник. 14.30. «Сакъердаме сахьат» яха игротека. 16.00. «Калейдоскоп» яха ловзара программа. 17.30. «Планета тIа машар хилар — адамашта ираз хилар» яха документальни фильмай кинофестиваль.

2 МАЙ

В. И. Ленина цIерагIа майда. 18.00. НГIАССР МВД духовой оркестра концерт.

СалоIача городской центре. «С. М. Кирова цIерагIча парке». ЦхьоалагIча майна хетадаь халкъо сакъердар. «Къахьега, къовсама, денале гIулакх де тIахьех сакъердамеча ЦхьоалагIча мая цIейво». 7.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00. Болх беш аттракционаш, берий городок. 12.00. «Про Иванушку-дурачка» яха спектакль. 14.00. «Хьамсара нус» яха спектакль. 17.00. Ашараш локх вокально-инструментальни ансамбло. 19.00. Дискотека. 20.00. Хроникально-документальни фильмаш дIахьокхар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 11.00. ЦхьоалагIча мая цIейна хетадаь халкъо сакъердар. «Машара доттагIлен, бIаьстен» цIей. 19.00. Дискотека.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 10.00. «Марша доагIалда, ЦхьоалагIа май!» яха цIейна хетаяь спортивни программа. 15.00. «ЦхьоалагIча мая цIей» яха утренник. «Илле урок» яхача тенакий театра спектакль. 18.00. «Компания» яхача группа концертно-халхара программа.

Химиций ДК. 10.30. «Марша доагIалда, ЦхьоалагIа май!» яха стихай конкурс. 17.30. «БIаьстан мелодеш» яхача духовой оркестра концерт. 18.00. «Страна майская» яха тематически кино дIахьокхар.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. «Коталон ди дицлургдоацаш да» яха филателистически выставка. 12.00. Халкъа творчества выставка. 18.00. Халкъа кагирхой театра спектакль. М. Булгаков «Исповедь».

«Красный молот» завода ДК. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Къайленийн тамашийн дунен тIа». 14.30. Игротека. «Кхыча планеташ тIара нах, миштаб уж?» яха асфальта тIарча сурта конкурс. 17.30. «Планетана машар — наха ираз» яха документальни фильмай кинофестиваль.

БIаьстан апараш.

Нанас боIага:
— Ер торт-м аз хьашаьта ма яьри...

Х-В. ИСРАИЛОВА суртаж.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 МАЙ

ШИНАРА

I ПРОГРАММА

8.00 — ТСН.
8.15 — Документальни фильм.
8.15 — СССР халкъий иллеши халхараши.
8.55 — Мультфильмаш.
9.25 — СССР Гостелерадио эрсий халкъа инструментий академически оркестра концерт.
9.55 — Москва. ЦIе майда. Маера-митинг.
11.35 — Сакъердаме оазаш.
12.35 — «Соло для слона с оркестром» яха художественни фильм. 1-рей 2-гIей сереш (СССР-ей Чехословакий) (Духхьашха).
14.45 — П. И. Чайковский. Оркестраца фортепиано дола хьалхара концерт.
15.20 — «Домовой цIеннанен» яха мультфильм.
15.30 — «СолаIад» халкъа кхоллама телепрограмма VIII Дунен халкъашта юкъерча фестивала «Басараш», «СелаIадаш» яха заключительни передача.
16.45 — Музыкальни программа.
18.15 — Мультфильм.
18.30 — «Лаьтта — вай юкъара цIа» яха фотоконкурс.
18.35 — «Вход в лабиринт» яхача 5 сери йолча художественни фильма премьера, 1-рей 2-гIей сереш.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Аншлаг! Аншлаг!».
23.10 — «Интершлягер-90» яха Дунен халкъашта юкъера эстрадни иллей конкурс.
00.55 — «Халхараш, халхараш, халхараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Мультфильм.
8.55 — Ритмически гимнастика.
9.25 — Документальни фильма премьера.
9.55 — Йовзаш йола классически музыка концерт.
11.25 — Документальни фильм.
11.35 — Р. Солнцев. «Статья» яха Советски Арме Центральни Академически театра фильм-спектакль.
15.00 — «Илли сагаца дус». «ГIарагIураш» (Я. Френкель, Р. Гамзатов).
16.00 — «БIаьстанара Олимпиада е хора Начальник» яха бераша дола фильм.
17.10 — Музыкан модеи.
18.00 — Мультфильм.
18.10 — Фаьл, фулг... (Берашта лаьрхIа йола передача) (гIалгIай меттала).
18.30 — «Вай долчохь хьошалгIахь поэт I.-П Нинциев» (нохчий меттала). (Юхагойтар).
19.05 — «Аш хаьржина иллеш...» (Юхагойтар).
19.40 — Информационни выпуск.
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — Киносерпантин 2-гIа Дубль.
21.00 — Ха. ТСН. (сурдопереводаца).
21.40 — Киносерпантин. 3-гIа дубль.

2 МАЙ

КХАЬРА

I ПРОГРАММА

8.00 — ТСН.
8.15 — Мультфильмаш.
8.40 — Документальни фильм.
9.15 — «Без трех минут ровно» яха художественни фильм (1972 ш. Духхьашха).
10.30 — «В хороводе дружбы» яха СССР ВДНХ самодеятельни художественни коллективай концерт.
11.20 — Киноафиша.
12.20 — Мультфильм.
12.35 — Коталон 45 шу дизара. Документальни фильм.
14.05 — «Лаьтта — вай юкъара цIа» яха фотоконкурс.
14.10 — «Цирк массарна а деза» яха Свердловскера передача.
14.55 — Футбол. СССР кубок. «Локомотив» — «Динамо» (Киев). Финал.
16.50 — «Тайп-тайпара бесаш дола май» яха бераш концерт.
17.35 — Мультфильм.
17.55 — Нижински Вацлава ваьча ден 100 шу дизара хетаяь балета сайре.
19.40 — «Вход в лабиринт» яха художественни фильм 3-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Коллаж.
21.45 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группай команда матч. Швейцарера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Русские узоры» яхача оркестра халкъа инструментий концерт.
8.55 — А. Твардовский. «О родине большой и малой» яха фильм-концерт.
9.40 — Документальни фильма премьера.
10.10 — Мультфильмаш.
12.45 — «Опальный принц» яхача группа дIалокх. Киевера передача.
13.00. — Перерыв йоаца фильмаш (Мультфильмаш).
13.10 — «Бумбараш» яха ши сери йола художественни фильм.
16.25 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группай команда матч. Швейцарера трансляци.
19.00 — «Если звезды зажигают...» яха фильм-концерт (Премьера).
19.55 — Коллаж.
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — «Город, люди, настроения» яха Ереванера эстрадни программа.
21.00 — Ха. ТСН. (сурдопереводаца).
21.40 — Перерыв йоаца фильмаш (Мультфильмаш).
21.50 — «31 июнь» ши сери йола художественни фильм.

3 МАЙ

ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильмаш.
9.05 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группай команда матч.
11.10 — Берий сахьат (немецки метта урокаца).
12.10 — «Меридиан» яхача крымски татарий ансамбло лирически иллеш дIалокх.
12.25 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Музыкальни сокровищница. В. Моцарта произведений концерт.
16.35 — Документальни фильма премьера.
17.15 — Мультфилм.
17.35 — «Телезно» яха журнал.
18.05 — «Лаьтта — вай юкъара цIа». яха фотоконкурс.
18.10 — Мультфильм.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — «...16 шу даланзей бокхагIей».
19.45 — Поэзи миноташ.
19.50 — «Вход в лабиринт» яха художественни фильм 4-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Актуальни интервью.
21.50 — «Л. Паваротти в Большом театре СССР» яха Арменена гIонна дола благотворительни концерт.
23.50 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Биологи. 11-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Литература. 10-гIа класс.
11.05 — Вай беш.
12.05 — «На-деж-да» яха документальни фильм.
17.30 — «Весенние вариации» яха телефильм
18.00 — «Спортивни вахар».
18.30 — «СПТУ 5 хьех шо» яха реклама
18.35 — Тахан кхашна (гIалгIай меттала).
18.00 — Нохчийн мотт Iомабо (Юхагойтар)
19.20 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — Азербайджански ССР Паччахьалкхен халхара ансамбла концерт
20.45 — «Вертикаль» яхача документальни фильма премьера.
21.30 — «Ураган приходит неожиданно» яха художественни фильм (Духхьашха).

4 МАЙ

ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Документальни фильм.
9.00 — Мультфильмаш.
9.35 — Шовданаш.
10.05 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
11.05 — БСС музыкальни фольклор.
11.45 — «...16 шу даланзей бокхагIей».
12.30 — Ха. ТСН.
13.00 — «Лергдий-хьогI кер?» яха Владимирски водовода гIишло соцаярах болча къовсамах!
15.30 — ТСН.
15.45 — М. Мусоргский выставкера сурташ.
16.15 — Документальни фильмаш.
17.05 — Мультфильм.
17.35 — Халкъа ашараш.
17.45 — Философски беседаш. Техногенни цивилизацера саг.
18.30 — Ха. ТСН
19.00 — Прогресс. Информаци. Реклама
19.30 — РСФСР Паччахьалкхен духовой оркестр ловз.
19.50 — «Вход в лабиринт» яха художественни фильм. 5-гIа сери.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Коллаж.
21.45 — Актуальни интервью.
21.55 — Из хиннад, хиннад...
22.25 — Взгляд.
00.10 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 7-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу. 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Литература. 6-гIа класс.
11.05 — «Телезно» яха журнал.
12.05 — Документальни фильма премьера.
17.00 — Курмангазы цIерагIча Казахски Академически халкъа инструментий оркестра концерт.
17.35 — Фильм-реклама.
17.40 — «Неделя в счет отпуска». яха телефильм.
18.10 — Хоржамашта хьалхарча марафоно финишировать ду.
18.30 — «От эйфории — к реальности» яха республикански боахама расчета моделашлех.
19.30 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.20 — Оаша дехарах «Нордане Вайнаьха пхуврч» яха видеофильм.
21.35 — Киножурнал.
21.45 — Иллюзион. «Аккаттоне» яха художественни фильм. (Итали, 1961 ш.).

5 МАЙ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Тинереця» яхача республикански кагирхой центра иллейн халхарийн халкъа ансамбла выступлени. Кишиневера передача.
9.00 — Вай беш.
9.30 — «Ваш выход артист». Е. Лаько.
9.55 — Поэзи миноташ.
10.00 — Хьайбай дунен тIа.
11.00 — Россе суверинитет. 4-гIа передача.
12.00 — Спектр.
12.30 — Коталон 45 шу дизара. «Маршал Конева йола повесть» яха художественно-публицистически фильм.
14.10 — «За одну тройку» яха бераша дола фильм. (Болгари. 1984 ш.). Духхьашха.
15.15 — Мультфильм.
15.30 — Советаш: Iаьдал хьаданкхар. 2-гIа передача.
16.00 — Зрителаш дехарагIа. «Когда поют солдаты» яха салтий иллей фестиваль. Финала хьалхара тур (23 февралера юхагойтар).
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Мультфильмаш.
19.15 — Режиссера Л. Лукова фильмаш. «Две жизни» яха художественни фильм. 1-ра сери (1961 ш.).
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — «Две жизни» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
23.00 — «Евровидение» яхача Дунен халкъашта юкъерча организацей Мехкий-доакхошхой эстрадни иллей концерт. Югославера трансляци. (Перерыве — ТСН).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Татарски халкъа иллеш дIалокх Н. Хайрутдинова.
8.35 — Документальни фильм.
9.00 — «Серафим Полубес и другие жители земли» яха субтитрашцара художественни фильм.
10.30 — Советски ахархой кхелах йола «Ден дIоахал» яха союзни республикай кинопублицистика.
10.45 — «Пена дней» яха Э. Денисова опера. Чайковский цIерагIча Пермски оперей балетей театра спектакль.
12.55 — Художник Аусеклис Баушкениекс.
13.25 — Коллаж.
13.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — Педагогика массарна а.
18.05 — «Найти себя» яха реклама.
18.25 — «Мы верим» яха композици дIалокх «Зама» яхача рок-группо.
18.35 — «ГIалгIай метта урокаша».
19.05 — Дека юьртахь илли (нохчий меттала).
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — Волейбол. ДунентIарча акгай хьалхле. МаIанах. Голланди Сборни — СССР сборни. Голландера передача.
21.00 — Ха. ТСН. (сурдопереводаца).
21.30 — «Пресс-клуб показывает» яха кхоллама объединене. «Эрсий маьхк» яха юрта боахамерча проблемах дола Австрийски ТВ фильм.
22.55 — Спортивни гимнастика. Европа чемпионат. Кхалнах. Грецера передача.
23.55 — Бийсанара сеанс. «Мелодии давних лет» яха киноконцерт.
00.45 — «Беги, чтобы тебя поймали» яха художественни фильм. (1973 ш.) Духхьашха.

6 МАЙ

КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — Спорт массарна а.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — Даьхенна гIулакх деш.
11.00 — Iуйрийнара самукъадоккха программа.
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — УнахцIено.
13.15 — Музыкальни киоск.
13.45 — «На стальных магистралях СССР» яха киножурнал.
13.55 — Мультфильм.
14.35 — Коталон 45 шу дизара. «Маршал Жукова вахара оагIош», яха документальни фильм.
16.00 — Зрителаш дехарагIа. «Когда поют солдаты» яха салтий иллей фестиваль. Финала шоллагIа тур (24 марта юхагойтар).
18.00 — Юрта сахьт. Панорама.
19.15 — «Песни над озером» яха СССР Гостелерадио Академически эрсий иллей хора концерт.
19.45 — П. И. Чайковский ваьча ден 150 шу дизара хетадаь «Чайковский» яха художественни фильм, 1-ра сери (1969 ш.).
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Массехана а хургдолчунн уйлаш» яха кIиранден нравственни проповедь.
21.55 — «Чайковский» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
23.10 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е ов тта.
8.15 — Союзни республикай фильмай студеш. «За пределами воли» (Укртелефильм).
9.45 — «Побратимы: Могилев — Габрово» яха Минскера передача.
10.10 — «Такой большой мальчик» яха берашта дола фильм (субтитрашца).
11.30 — «Никъ берий клуб» (сурдопереводаца).
12.30 — НБА профессионалашта юкъера баскетболах йола США чемпионат.
13.30 — Документальни фильма премьера
13.50 — «Просто шутка» яха Ташкентера передача.
14.25 — Коллаж.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — «Планета» яха Дунен халкъашта юкъера программа.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Киев). (Перерыве — «Спорт массарна а»).
20.00 — Бийса дакъала хийла шун, бераш!
20.15 — Волейбол. ДунентIарча акгай хьалхле. МаIанах. Голланди сборни — СССР сборни. Голландера передача.
21.00 — Ха. ТСН (сурдопереводаца).
21.40 — Спортивни гимнастика. Европа чемпионат. Кхалнах. Грецера передача.
22.25 — Ю. В. Силантьев дагавохарах дола концерт.

РАДИО

1 МАЙ
ШИНАРА
КЪАХЬЕГАМХОЙ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА БАРТ-ЦХЬОАГIОН ДИ

8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.35 — 9.00 ЦIейна хетадаь моарщалаш. Музыкальни программа (гIалгIай меттала).
15.15 — 16.00 ЦIейна хетаяь музыкальни программа дIахояхьар (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 ЦIай дездеш я республика. Спецвыпуск (эрсий нохчий, гIалгIай меттала).

2 МАЙ
КХАЬРА

8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.35 — 9.00 Концерт «Дека, зовне илли» (нохчий меттала).
11.20 Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
11.35 — 12.00 «Вай доттагIа Iалам» яха радиожурнал.
15.15 — 16.00 «Дека, зовне илли» яха концерт. ДIахьохадахьар.

3 МАЙ
ЕРА

7.30 ДоагIаш дола къамаьл.
7.40 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 — 9.00 «Халкъа кхоллам». Музыкальни программа (гIалгIай меттала)
10.45 Сийлахь-йоккхача Коталон 45 шу дизара накъадолхаш. «Патриот».
11.30 Марка сий хьллоацаш (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 Керттердар — дикала критерий.
17.15 «Камертон». Художественно-публицистически канал. Духхьала дIаеш йола передача.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 19.00 Халкъа мелодеш (нохчий меттала).

4 МАЙ
ПIАЬРАСКА

7.30 «Юртара Iуйре».
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Доши гIулакхи цаI долаш (нохчий меттала).
8.40 Реклама.
8.45 — 9.00 «Поэзе миноташ» (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 Илли дахьаш венаш со шо долча (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам
17.16 «Берий оазаш».
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Абхазски халкъа музыка.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Музыка.
18.40 — 19.00 «Советаши вахари» яха радиожурнал.

5 МАЙ
ШОАТТА
КЕПАЙОАЗОН ДИ

7.30 «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 Объявленеш.
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 Миллионий трибуна (нохчий меттала).
10.15 «Обществон закони» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 Музыка.
10.40 Сатирически микрофон (нохчий меттала).
11.00 Тахан — кепайоазон ду. Нохч-ГIалгIай книжни издательства редакторашкара эца интервью (гIалгIай меттала).
11.15 — 12.00 Кепайоазон болхлошта дола концерт (нохчий меттала).
15.15 Перестройка практика: проблемаш, предложенеш, решенеш.
15.45 Арендни подряд болх беш я (гIалгIай меттала).
16.00 — 17.00 Лирически мелодеш (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

6 МАЙ
КIИРАНДИ

7.30 Передачай программа.
7.35 Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 ДIадеша са письмо.
8.15 — 9.00 Моаршал да шуга.
11.30 — 12.00 КIирандийнахьара музыкальни программа.
15.15 — 15.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 Музыкальни программа. «Тхо долча хьоашалгIа баьхкаб Назрановски музыкальни школера дешархой» (гIалгIай меттала).
16.30 Реклама.
16.00 — 17.00 ДоттагIлен хоровод (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал даршта дола» концерт (нохчий меттала).

Газет арадувл шинарей
ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктоккама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12; промышленносте транспортан — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

СФ02104. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1481.